

Adliye Ceridesi

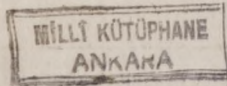
Devlet Nüshası

T. C.

Adliye Vekilliği tarafından her ay
neşrolunur

Otuzbirinci Sene

1 inci Sayı

ANKARA
Yeni Cezaevi Matbaası
1940

1

İÇİNDEKİLER

<u>No.</u>	<u>Sahife No.</u>
Adliye Vekâletinden tamim ve tebliğ edilen kanunî mütalâalar	5
1 Yeni italya medenî kanunu (Yazan: S. şakir Ansay)	8
2 Elen ceza ve ıslah sistemi (Yazan: Mutahhar Şerif Başoğlu)	18
3 Kanunun makabline ademi şümulü prensibinin hususî bir şıkkı (Yazan: İlhan E. Postacıoğlu)	34
4 Belçika ceza evlerinde mükerrirlerin ıslahı . . . (Yazan: Dr. Faruk Erem)	47
5 Zamanımız hâdiselerinin tesirile milletler arası hukukunda hasıl olan değişiklikler (Yazan: Nikolas Politis)	60
İngilterede Başvekil (Yazan: N. A. Küçüka)	

Mecmuaya bastırılmak istenen her yazı doğrudan doğruya Vekillîğe gönderilir. Mevzuu tamamlanmamış makaleler veya eserlerin neşrine başlanmaz. Her yazı 10 satırı geçmiyecek şekilde bir hülâsayı ihtiva etmelidir. Basılmıyan yazılar geri verilmez.

Adliye Ceridesi

Adliye Ceridesi

T. C.

Adliye Vekilliği tarafından her ay
neşrolunur

Otuzbirinci Sene

1956

SA 94

ANKARA
Yeni Cezaevi Matbaası
1940

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Adliye vekâletinden tamim ve tebliğ edilen kanunî mütalâalar

Hukuk İşleri Genel Direktörlüğü

Tarihi: 24-1-Teşrin-939

Numara: Genel: 161
Özel: 36

C. M. U. liğine

İcra işlerine ait olmak üzere diğer vilâyet ve kaza icra memurluklarından Tunceliye bağlı kazalar için gelen bütün tebliğatın Tunceli icra memurluğuna hitaben yazılmakta ve bu da işlerin uzamasına sebebiyet vermekte olduğu anlaşılmıştır.

Tunceli adliyesinin merkezi muvakkaten Elâzığ vilâyeti ise de bu vilâyete Nazimiye, Çemişkezek, Hozat, Pertek, Ovacık, Pülümür ve Mazgirt kazaları bağlı bulunmuş ve bunların her birinin icra işleri mahalli icra memurları tarafından tedvir edilmekte olduğundan işlerin uzamasına ve fuzulî muhaberata yol açmak için icra işlerine aid mezkûr kazalara gönderilecek tebliğatın Tunceli vilâyeti icra memurluğuna gönderilmeyerek alâkadar kazanın icra memurluğuna hitaben yazılması hususunun kaza daireniz dahilindeki icra tetkik mercilerile icra memurluklarına tebliğini isterim.

Tarihi: 24-1. Teşrin-1939

Numara: Genel: 156
Özel: 35

C. M. U. liğine

Bazı noter ve nofer vekilleri tarafından tahakkuk ettirilip Maliyeden alınan pul beyiyelerinin gayri safi gelir meyanına ithaledilmediği teftiş rapurlarından anlaşılmaktadır.

3456 sayılı noter kanununun 16 ncı maddesinde noter tayin alunanlar tarafından işe başladıktan iki ay içinde noter dairesinin bir yıllık gayri safi gelirinin yüzde onu nisbetinde bir neblâğın teminat olarak verileceği ve gayri safi gelirin de noterlere ait ücret ve beyiye ve diğer aidatın yekûnu olacağı mezkûr maddenin esbabı mucibesinde tasrih edilmiş bulunmasına ve pul beyiyelerinin gayri safi varidat haricinde bırakılması doğru bulunmamış olmasına göre Noterlerce sarfolunan pullarla kıymetli evrak beyiyelerinin gayri safi varidata ithal edilmesi hususunda kaza dairenizdeki noterlere tamimen tebliğini isterim.

*
* *

Tarihi: 13-3-1939
 Numara: Genel:
 Özel: 70

Çorum C. M. U. İlğine

14-2-939 tarih ve 157 sayılı yazıya K:

2613 sayılı kadaströ ve tapu kanununun 27 inci maddesinin son fıkrasında "kadaströ mahkemesinin verdiği hükmün yüksek salâhiyetli mahkemece bozularak iadesi zamanında komisyonlar o yer mahkemesinin kaza hududu dışına çıkmış ise bu dava-ya o yerin salâhiyetli mahkemesince bu kanun hükmüne göre bakılacağı,, ve 34 üncü maddesinde "kadaströ mahkemesinin, davaları bu kanunda yazılı hükümlere ve yazılı olmayan hallerde umumî hükümlere göre rüyet edeceği,, ve 38 inci maddesinde tet-kik edilmek üzere kadaströ mahkemelerine ve kadaströ tahrir komisyonlarına vaki olan itiraz ve iddialara ait evrak ile beyannamelerin ve ittihaz olunacak idarî ve ka-zaî kararların ve icra edilecek tebliğatin ve kadaströ hâkimi tarafından verilecek veraset senetleriyle çıkarılacak kayıt suretleri ve verilecek kadaströ haritalarının ve emsali bilumum evrakın damğa resmile sair harç ve resimlerden muaf olduğu tasrih edilmiş bulunmaktadır.

Temyiz mahkemesinden nakzen iade olunan dava evrakı ile lağvedilen kadaströ mahkemesinden devredilen dava evrakı arasında ihtilâfın tetkik ve karara bağlanması bakımından bir fark görülmediğinden mülga kadaströ mahkemesinden tevdi olunan işlerin 2613 sayılı kanun hükümlerine tevfiikan rüyet edilmesi ve bu suretle rüyet edilen davaların harca tâbi olmaması icap edeceği düşünülmektedir.

Keyfiyet bu suretle mütalâa edildiğinin hâkimliğe tebliğini isterim.

Tarihi: 14-3-1939
 Numara: Genel:
 Özel: 70

Sinop C. M. U. İlğine

27-2-939 tarih ve 939/232 sayılı yazıya K:

"İcra veznesine tevdi yahut dairece tahsil olunan para veya icra muamalesi sebebiyle hıfzedilmekte olan eşya tevdi veya tahsil yahut hıfz tarihinden itibaren on seneye kadar alâkadarları tarafından müracaat olunamazsa talep hakkı hazine lehine düşeceği,, icra ve iflâs kanununun 362 inci maddesinde tasrih edilmiştir. Bu madde hükmüne göre icra dairesince tahsili tarihinden on sene içinde talep edilmeyen paralar üzerinde alâkalısının talep hakkı mevcut olmakla beraber icra dairesinin bu kabil paraları elde tutmasına da lüzum yoktur. Bu itibarla zikrolunan maddede irae olunan müddetin mürurunu müteakip paranın hazineye devri icabedeceği mütalâa edilmektedir.

Ceza İşleri Direktörlüğü

Tarihi: 11-10-939
 Numara: Genel:
 Özel: 162

Mersin C. M. U. İlğine

25-9-939 gün ve 5179 sayılı yazıya K:

Ecnebi memleketlere gitmeleri mahkemelerce menolunanlara pasaport veya ve-

sika verilmeyeceği pasaport kanununun 19 uncu maddesinde yazılı bulunmasına göre, bir kimse aleyhine isnad olunan suçun ecnebi memlekete seyahatını meneder mahiyette olup olmadığının davaya bakmakta olan kâkim ve mahkemece tahtidi icabedeceği bildirilir.

Tarihi: 11-10-939

Numara: Genel:
Özel: 2070

İstanbul C. M. Umumiliğine

26-9-939 gün ve ilâmat dairesi 939/3336 sayılı yazıya K.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 399 uncu maddesinin ilk fıkrasında mutlak olarak, akıl hastalığına tutulan mahkûmlar hakkında hürriyeti bağlayıcı cezanın infazı eyileşdikten sonraya bırakılır. Diye yazılı olmasına göre, bu maddenin 404 üncü madde ile alâkası yoktur.

Binaenaleyh, akıl hastalığına tutulan bir mahkûmun cezadan maksud olan gayeyi idrak edebilecek irade ve şuura sahip bulunmadığı cihetle, hastahane tedavisi altında geçirdiği müddetin mahkûmiyetten mahsubu caiz olmadığı ve hastalığa tutulduğu tarihte cezasının infaz edilmekte olup olmaması haizi tesir bulunmadığı mütalâatan bildirilir.

Yeni İtalya Medenî Kanunu

Yazan: S. Şakir ANSAY
Ankara Hukuk F. Profesörlerinden

İtalyada 1/Temmuz/939 da yeni kanunu medeninin birinci kitabı mer'iyete girmiştir. Bu kanunun metnini görmemekle beraber schweizerische yuristen zeitung da tesadüf ettigimiz bir tetkikine göre bizce makbul olmayan bazı telâkkilerden sarfınazar dikkate şayan ve ehemmiyetli yenilikleri ihtiva etdiği anlaşılmaktadır.

Mezkûr mecmuada verilen mâlumata göre yeni İtalya kanunu uzun bir sayın eseridir. Bu sa'y Faşist rejiminin teessüsünü müteakip başlamıştır. 1924 yılında teşekkül eden komisyon 1930 da yeni medenî kanun hakkında bir ilk proje hazırlanmış idi. Bu ilk proje tetkik edilmek üzere temyiz mahkemesine, istinaf mahkemelerine, hukuk fakültelerine ve saireye tamim edildikten sonra 1934 yılında nihaî bir proje hazırlamak üzere ikinci bir komisyon toplanmış idi. Bu komisyon büyük bir yekûn tutan tenkidî yazıları da gözden geçirecekti. Komisyon vazifesini 1936 da bitirdi. Nihaî proje tetkik edilmek üzere senatörlerden ve meb'uslardan terekkeb eden parlamento komisyonuna verildi. Bundan sonra nihaî metin meydana getirildi ve 12 Birincikânun 1938 tarihli kral emirnamesi ile tesvip edilerek yokarıda naklolundugu veçhile mer'iyete girdi.

Mer'iyete giren bu birinci kitap hakikî ve hükmî şahısları ve aile hukukunu ihtiva etmekte ve bizim medenî kanunun birinci ve ikinci kitaplarındaki hükümlere tekabül etmektedir. Kitap şu fasillara ayrılmıştır:

1 Hakikî şahıslar , 2 hükmî şahıslar, 3 ikamethâh (Domizil) ve mesken (Residenz), 4 gaiplik ve ölüm karinesi kararı, 5 neseb ve sıhrî hısımlık, 6 evlenme, 7 neseb, 8 evlad, edinme, 9 velâyet, 10 vesayet ve kazaî rüşd, 11 resmî veya hususî bakım altındaki küçükler ve evlatlık' 12 akıl hastalığı, hacir ve medenî hakları istimal ehliyetsizliği, 13 nafaka, 14 ahvali medeniye sicilleri.

1 Hakikî şahıslar — Bundan evvelki 1865 tarihli kanuna göre Fransız medenî kanunununda da olduğu gibi (madde 314) medenî haklardan istifada ehliyeti, şahsın canlı ve yaşamağa kabiliyetli bir

doğumu ile iktisap edilirdi. Yaşama kabiliyeti, yani ana rahminden ayrıldıktan sonra idamei hayata kabiliyeti şartı bir çok ihtilâflara ve tereddütlere sebep olduğundan modern kanunlara (Alman medenî kanunu madde 1, İsviçre medenî kanunu madde 31 , Türk medenî kanunu madde 27) uygun olarak ilga edilmiştir.

Rüşd çağı 1865 tarihli kanunda olduğu veçhile 21 yaştır. Bununla beraber 18 yaşını doldurmuş olan küçük kendi hizmet, iş münasebetlerine taalluk eden hususlarda tam bir hukuk ehliyetini hazırlar.

Birinci fasıl doğrudan doğruya şahsiyetten doğan üç esaslı hakları bahis mevzuu etmektedir:

Şahsın kendi bedenine taalluk eden hakkı, isim hakkı ve kendi resmi üzerindeki hak. bu hukuk 1895 kanununda tanzim edilmemiş idi. Yani kanun bedeninin, hakikî şahsın esaslı unsuru (element) olmak itibarıyla hukukun mevzuu olamayacağı yolunda ileri sürülen telâkkiden hareket etmemiş, bil'akis modern hayatta şahsın kendi bedeni üzerinde sosyal menfaatleri/de haiz olan (kan nakli gibi) bir takım tasarruflarda bulunabildiği vakiasına istinat ederek bu hakkı esas itibarıyla tanımış ve ancak bu tasarrufun, şahsın fizik masuniyet ve temamiyetini tenkis eder mahiyette olmayacağını ve kanuna, âmme nizamına, ahlâka ve adaba muğayir bulunamayacağını tasrih ederek sahasını tahdit etmiştir.

Yine bu fasılda isme muhalefetten dolayı ve ismin haksız olarak ğasp edilmesinden dolayı dava hakkı tasrih edilmiştir. Birinci dava hakkı, ismi istimal etmekte olan mutazarrır şahsa aittir. Dava yalnız tesbite değil bil'akis haksız muhalefetin men'ine dairde olur. (bizim medenî kanunun 25 inci madde 1 inci fıkrasına bakınız). İkinci dava hakkı bizim medenî kanunda olduğu gibidir (madde 25 fıkra 2).

Bununla beraber yeni İtalya kanunu mucibince bu dava hakkının kullanılması için yalnız fiilen uğranılmış bir zarar değil, bil'akis zarar ihtimali/de kâfidir. İsmi himayesi, isim kadar ehemmiyet iktisap etmiş olan müstear isme/de şamildir. Mahkeme, müteakip zararlılara meydan vermemek için hükmün gazetelerle ilanını emredebilir.

Evvelki kanun resim üzerindeki hak noktasından bir şahsın ana babasının, karı veya kocasının yahut küçük çocuklarının resminin kanunda tasrih edilmemiş olan ve fakat şeref ve şöhrete zarar iras eden hallerde neşredilmesi suî istimaline meydan vermiyecek hükümler koymuştur.

2 Hükmi şahıslar — Yeni kanun hususî hukuk hükmi şahısla-

rına dair hükümleri ihtiva eder. âmme hükmî şahısları noktasından âmme kanun ve taammüllerine atfetmektedir. Bu faslın büyük kısmı dispozitif karakteri haizdir. Bizim medenî kanunumuz hilafına olarak İtalya hukukuna göre hükmî şahıs devlet tarafından tanınmış olmak lâzımdır. Devletin tanınmasını hükmî şahsa mevcudiyetleri ve ceği, yoksa devlet ancak onun mevcudiyetini tanıyacağı meselesi halledilmiştir. Tesislerin ve cemiyetlerin hukukî şahsiyeti, ancak kralın bir emri zımnında tanıma suretiyle iktisap edilebileceği tasrih edilmiştir. Hükûmet valilere vilâyet dahilinde faaliyetde bulunacak olan tesis ve cemiyetleri tanımak salâhiyetini verebilir.

Bu faslın ikinci kısmı gerek cemiyetler ve gerek tesisler hakkındaki normları ihtiva eder. Yeni kanun nazariyatta ihtilaflı olan meseleleri halletmekten ve hükmî şahısların mahiyeti ve şeraiti ile meşgul olmaktan içtinap etmiştir. Bundan dolayı yeni kanun hükümlerinde dahi İsviçre medenî kanununun 80 ve bizim medenî kanunumuzun 73 üncü maddelerinde görüle ngaye mameleki (Zweckvermögen) mefhumuna temas edilmemiştir.

Gerek cemiyetlerin ve gerek tesislerin meydana getirilmesi bir resmî senet ile olur. Tesis vasiyet sureti ile/de vücuda getirilebilir. Türk medenî kanununun ihtiva etmediği hususî bir hüküm mucibince tesisden, kabul edilinceye kadar yahut tesis faaliyeti başlayıncaya kadar rücû edilebilir.

Hükmî şahısların, devletin izni olmaksızın gayri menkul iktisap etme, hibe, miras ve vasiyet alma ehliyetsizliği te'yit edilmiştir.

İdare hey'eti azalarının ihmalden mes'uliyeti ve hüsnü niyet ile bir mukavele yapmış olan üçüncü şahısların menfaatini vikaye için kendilerine karşı bu babda muayyen sicillerde işaret edilmemiş olan temsil tahditlerine istinat edilemeyeceği tasrih edilmiştir.

Bu kısmın diğer maddeleri heyeti umumiye kararlarına dairdir. Bu kararlar kanununa muhalif iseler yahut tesisi meydana getiren senede veya nizamnameye aykırı iseler müddeiumuminin, cemiyet azalarının veya herhangi bir azanın talebi ile iptal edilebilir. Mahkeme reisi açıktan açığa kanununa muhalif olan kararların tenfizini azaların talebi ile talik de edebilir. Bundan başka salâhiyetli devlet mercii âmme nizamına veya ahlak ve adaba aykırı olan kararları ref edebilir. Tesislerin teşkilatını tebdil de dikkate şayandır (Türk medenî kanunu 78.2762 numaralı vakıflar kanunu madde 10, 12, 14 bakınız). Bu tebdil devlet mercii tarafından müteaddit tesislerin faaliyetini bir araya getirme suretiyle veya idaresini birleştirme suretiyle olur. Müdürler nizamnameye, tesis gayesine yahut kanuna uy-

gun surette hareket etmezse devlet mercii idareyi fesh ve fevkalâde bir komiser tayin edebilir.

Her vilâyette aleniyyeti temin için hükmi şahıslar hakkında bir hususî sicil kurulmuştur. Bu sicille gerek cemiyetler ve gerek tesisler, idare hey'etine ve likidatörlere tahmil edilen bir para cezası tehdidi altında, doğru olarak kayıt edilmek lazımdır. İdare hey'eti azaları ve likidatörler kaydın yapılmaması halinde şahsen ve cemiyetle birlikte muteselsilen, der'uhde edilen mükellefiyetlerden mesuldür.

Yeni kanun, tanınmıyan hükmi şahıslar noktasından tam bir tanzimi ihtiva etmekte ve bizim medenî kanunun 55 inci maddesinde yapıldığı üzere yalnızca âdi şirkete atıf yapmamaktadır. Tanınmıyan cemiyetler ve şirketler hakkında tarafların mukaveleri cavidir. Bunları reis mahkemede temsil edebilir; cemiyet devam ettikçe müşterek sermaye taksim edilemez, üçüncü akitler gerek müşterek sermayeye, gerek kendileriyle muamelede bulunmuş olan ve bu itibarla deruhde edilmiş olan mükellefiyetler için şahsen mes'ul olan kimselere müracaat edebilirler.

3 . İkametgâh, mesken — Kanunen ayrılık halinde olmayan karının ikametgâhı kocanın ikametgâhı olması prensipdir; ancak kocanın hacir edilmiş yahut ikametgâhını ecnebî memlekete nakletmiş olması müstesnadır.

4 . Gaiplik ve ölüm karinesi kararı — gaiplik hakkındaki hükümlerde az yenilik yapılmıştır. Ölüm karinesi kararı ise yeni kabul edilmiştir.

Gaiplik kararı hakkındaki talebin yapılması için asgari müddet, gaipden alınan son haberden itibar edilecek olan iki seneye indirilmiştir. 1865 tarihli kanunda bu müddet, üç veya altı sene idi (bizim medenî kanunun 32 inci maddesine bakınız). Bundan başka yeni kanunda gaibin menfaatleri daha iyi surette temin edilmiştir. Çünkü mallara vaziyet eden akraba (karı koca, usul ve fûruğ müstesna) gaibe hasılatın üçde birini saklamak mecburiyetindedir. Halbuki eski kanunda bu hisse onda bire tenzil edilebilirdi ve akrabalığın derecesine göre gaiplik kararından itibaren geçen zamanın müddetine göre değişebilirdi.

Ölüm karinesi kararı italya mavzuatına 15 ağustos 919 tarihli harp gaipleri hakkındaki emirname ile girmiştir ve bugün umumî surette tatbik edilecek bir müessese olarak kabul edilmiştir.

Kanuna göre kayıp olan şahıs ölüm karinesi hakkındaki hüküm kat'iyet kesbettigi andan hilafı sabit oluncaya kadar ölü sayılır. Bu hüküm kayıptan alınan son haberden itibaren hesap edile-

cek on yıl sonra ve fevkalâde hallerde (harpde kayıp olma, yahut bir felâkette kayıp olma, esaret gibi hallerde) daha kısa bir zaman sonra verilebilir.

Yeni kanun malî neticelerden başka ölümüne karine mevcut olan karı veya kocanın evlenmesi hakkında da yeni bir hüküm ihtiva etmektedir. Yani yeni bir evlenme caizdir; bununla beraber kayıp avdet eder yahut sağlığı isbat edilirse ikinci evlenme hükümsüz olur. Evlenmenin medenî hukuk noktasından neticeleri ise baki kalır. Bu hüküm medenî kanunu, kilisa hukukunda müeyyet olan evliliğin feshi kabil olmadığı prensibi ile ahenktar kılmak için kabul edilmiştir.

5. Hısımlık — Eski kanun akrabalık rabitasını onuncu dereceye kadar tanımış iken bundan böyle bu rabita esas itibariyle altı dereceye kadar kabul edilmiştir.

6. Evlenme — Evlenme müessesesi 1921 de Papalık makamiyle yapılan konkordato ile genişce bir tebeddüle uğramıştı. Yeni kanunda evlenme taahhüdü noktasından yeni bir hüküm olmak üzere nişanlıya nişanın bozulması halinde hediyeilerin geri verilmesini istemek hakkı tanınmıştır. Fakat bu istirdat hakkı Türk medenî kanunu hilâfına olarak nişanlılardan birinin ölümü halinde de mevcuddur (Türk medenî kanunu madde 86).

Evlenme için en aşağı yaş eskiden erkek için 18, kadın için 15 iken yeni kanunda bu çağ erkekte 15 kadında 14 de indirilmiştir. Kanun karı koca arasındaki ırk ve tabiiyet farkı hakkındaki yeni hususî kanunlara atıf yapmıştır.

Evlenme ilanı ve evlenme merasimi hakkında da kanuna bazı yenilikler konmuştur. Nişanlılardan biri muhakkak kulvukuğ bir hayat tehlikesi içinde bulunduğu takdirde eğer nişanlı aralarında hiç bir mutlak evlenme manii olmadığına yemin ederse evlenme ilansız ve bu bapda hak sahibi olanların müsaadesi olmaksızın yapılabilir.

Bundan başka daha 1915 yılında harpdeki askerler için tatbik edilen temsil tarikiyle evlenme akdî yolu, bir umumî hukuk müessesesi olarak kabul edilmiştir. Temsil şu hallerde caizdir: 1 Harp zamanında asker için, 2 nişanlılardan birinin ikâmetgâhı ecnebi memlekette olur ve diğerinin ikâmetgâhı kendi mıntıkası dahilinde bulunan istinaf mahkemesi nezdindeki müddeiumumî tarafından tedkik edilecek mühim sebepler ileri sürülür ise.

Temsil salahiyyetinin hükmü 180 gün devam eder. Temsil salahiyyetinin geri alınması sebebi ile evlenme akdinden evvel mevcut olan ve diğer akide malûm bulunmayan mania, evlenmeden sonra bir arada ikametle zail olur.

Evlenmenin hatadan dolayı butlanı hakkındaki ihtilaflı mesele yeni kanunla halledilmiştir; yani vasıfda hata butlanı mucip olmaz; bil'akis yalnız şahsın zatında (identite) hata butlana sebep olur.

Butlanına hükmedilen evlenmenin hükümleri arasında 1865 tarihli kanunda bulunmayan bir hal hakkında ki hüküm de vardır. Bu hal, her iki karı kocanın evlenmenin butlanı sebeplerini evlenmeden önce bildikleri halde fena niyet ile evlenme akdini yapmalaıdır. Bu halde çocuklara bu bapta hiç bir kanunî mania mevcut olmamak şartıyla evlilik harici tanınmış çocukların vaziyeti verilmiştir.

Yeni kanun karı ve kocanın malî hukuk sahasındaki münasebetlerinde de pek ehemmiyetli yenilikler kabul etmiştir.

7. Neseb — Bu fasıl iki kısma ayrılmıştır. Sahih neseb hakkındaki hükümler; Gayri sahih neseb ve tashih hakkındaki hükümler.

Sahih neseb bahsinde bazı kısmî tadilat yapılmıştır; Eski kanun zamanında sicille oğul olarak kayıd edilen kimsenin bu suretle tesciline yalnız bu oğulmu itiraz edebilecektir yoksa alâkadar üçüncü şahıslar tarafından da bu oğul aleyhine bu tescilin iptali hakkında dava açılması caizmidir meselesini yeni kanun ikinci tarzda hal etmiştir.

Gayri sahih neseb noktasından yapılan değişiklikler çok mühimdir:

a. Evlenmeleri memnu olanlardan ve zinadan mütevellit çocukların tanınması pek geniş surette tecviz edilmiştir. Bu, İtalyanın 1865 tarihli kanununda caiz olmadığı gibi İsviçre ve Türk medenî kanunlarında da (Türk medenî kanunu 292) memnudur.

Evlenmeleri memnu olanlardan doğan çocuklar hakkında tanıma gebelik anında akrabalık derecesini bilmeyen ve çocuk kendisinden hasıl olan tarafından, yahut ana baba tarafından olabilir. Zinadan mütevellit çocuklar hakkında tanıma, evli olan ana ve baba tarafından ve evlilik fesih edilmiş ise yahut butlanına hüküm edilmiş ise evli olmıyan ana veya baba tarafından olabilir.

Tanınmanın, doğum kâğıdında veya resmî bir senette yapılabilmesinden başka ahvali medeniye memuru huzurunda veya hâkim huzurunda sonradan yapılacak bir beyanla da veya vasiyet tarikile bir beyanla da vukuu tecviz edilmek suretile kolaylaştırılmasına çalışılmıştır.

Tanımadan rücüg edilemez. Ve tanıma rücüg edilen bir vasiyet-namede münderiç olsa dahi vasiyeti yapanın ölümü anından itibaren hüküm ifade eder.

Vefat eden çocuk dahi kendi nesebi sahih veya tanınmış çocukları lehine tanınabilir.

Çocuğu tanıyan ana veya baba bütün velâyet haklarını elde eder. Ana ve babanın tanıma beyanında diğer ana veya babanın kim olduğunu göstermesi lâzım değildir.

Tanımanın yanlış beyandan dolayı feshini bizzat tanıma beyanını yapmış olan taraf dahi isteyebilir.

b. Babalık delilinin veya babalık hakkında mahkemevi beyanın caiz olduğu haller tezyid edilmiştir. Evvelki kanunda tasrih edilen kaçırma ve cebir hallerine daha başka hallerde ilâve edilmiştir. Ez-cümle gebelik zamanında herkesçe malûm surette birlikte yaşama ve bir hukuk veya ceza ilâmından yahut bir vazih tahriri beyandan babalığın anlaşılması hali.

1865 Tairhli kanun, alâkalı kimselerin babalığa hükmedilmesini talep edebileceklerine dair hiç bir hüküm ihtiva etmiyordu. Yeni kanun bunu tasrih etti. Ve bazı ecnebî kanunları hılâfına olarak ancak çocuğun rüşd anından itibaren iki yıl içinde mahkmeden talepte bulunmasına müsaade etmiş ve eğer çocuk daha önce ölürse halefleri bu talebi yapabileceklerini kabul etmiştir. Malum olduğu üzere Türk medenî kanunu (madde 295) İsviçre kanununda olduğu gibi dava hakkını çocuğa veya anaya vermiştir.

Kanunda nesebi gayri sahih çocukların nesebinin tashihi noktasından bazı yenilikler kabul edilmiştir. Temsil suretile evlenme tecviz edilince bundan böyle müvekkilin birdenbire ölümü dolayısıyla evlenme akdedilemediği takdirde bu temsile müsteniden nesebin tashihi de istenebileceği kabul edilmiştir.

8. Evlad edinme — evlad edinme müessesesi, istisnaî hallerde istinaf mahakemesine evlad edinecek olan kimsenin asgarî yaşını 50 den 40 ka ve evlad edinen ile evlad edilen çocuk arasında ki asgarî yaş farkını 18 den 16 ya indirmek salâhiyeti verilmek suretile himaye edilmiştir. Yeni kanuna göre artık evlad edilen çocuk hakkında bir asgarî yaş haddi yoktur. Evlad edilen çocuğun ana babasının muvafakatı yine lâzımdır; Fakat evlad edinen kimsenin ana babasının muvafakatı artık şart değildir. Bunlarla beraber istinaf mahkemesi tarafından evlad edinmeye müsaade verilmeden önce bunların dinlenmesi mecburidir.

Arîlerle arî olmıyanlar arsında evlad edinme hususî bir me-zuniyet olmadıkça memnudur.

Şimdiye kadar evlad edinme — muvafakatın karar tarihine kadar geri alınabilmesi bertaraf — muvakkat tarihinden itibaren hukukî neticeler hasıl ettiği halde bundan böyle bu hukukî neticeler müsaade tarihinden başlar. Evlad edinen kimse şimdi evlad edilen çocuk üzerinde velâyet hakkını haizdir. Her ne kadar evlad edinenin,

çocuğun mamelekinde kanunî intifa hakkı yoksada hasılatı küçüğün nafaka masraflarına harc edebilir. Evlad edinen, küçüğün malları hakkında bir defter tutmağa mecburdur. Aksi takdirde malları idare hakkı kendisinden neş edilir ve tazminat itasına mecbur tutulur.

1865 Tarihli kanunda evlad edinmeden rücûğ hakkında hiç bir hüküm yoktu. Bundan böyle eğer evlad edilen çocuk evlad edinen kimseye yahut diğer karı veya kocaya veya usûl ve fûruğdan bir akrabaya karşı bir katil teşebbüsünde bulunur veya en aşağı üç yıl hapis cezasını mucip başka bir cürüm ikag ederse evlad adinmeden rücûğ edilebilir.

Evlad edinme muamelesi hakkında hususî sicil tutulur. Bu sicile evlad edinme hakkındaki müsaade ve rücûğ kayıd edilir.

9. Velâyet — Bu fesılda babanın ancak mahkemenin müsaadesile yapabileceği hukukî muameleler mufassal ve etraflı bir surette tanzim edilmiştir. Bundan böyle re'sûlmalin temlikî, mirasdan feragat, hibe kabulü ve külfetle takyit edilmiş bir muayyen vasiyet kabulü gibi hususlar ve bu hususlara müteallik davalar ve sulhlar mahkemenin müsaadesine mütevakkıf işlerdendir.

Baba, vazifelerini çocuğun ağır zararına olarak ihlâl eder veya ihmâl ederse velâyet hakkını kayıp eder. Burada da ırk bakımından hükümler konulmuştur.

10- vesayet ve kazaî rüş — Burada en mühim değişiklik vesayet organlarına taalluk etmektedir. Her kazada bir vesayet hâkimi tayin edilmiştir. Bu hâkim vesayetin icrası hakkında idare ve mürakaba noktasından bütün salâhiyetleri haizdir. Aile meclisi ve vasayet meclisi ilga edilmiştir. Vasi veya vekili vazifesine başlayıncaya kadar küçüğün bakımı veya mallarının muhafazası noktasından zarurî olan müstacel tetbirleri almak vesayet hakimine aiddir.

Defter tanzim edildikten sonra vesayet hâkimi küçüğün terbiye edilmesi lazım gelen yeride tayin eder. Bu hâkim küçüğün tahsilinin mecrasını veya bir hırfet veya güzel san'at veya bir yüksek meslek icrasını tayin eder. Fakat önceden akrabasının ve bizzat küçüğün fikrini alması lazımdır. Vesayet hâkimi bunlardan başka ticarî veya sınaî işletmenin satılmasını yoksa işletilmesine devam edilmesini münasip olacağına da karar verir.

Vesayet memuriyeti ücretsizdir. Bununla beraber vesayet hakimi vasiye bir tazminat verilmesine karar verebilir.

Vesayet memuriyeti vasi için külfetli olursa vesayet hakimi vasinin memuriyetini ref edebilir ve vasinin ihmali yahut ehliyetsizliği ve yahut herhangi bir liyakatsızlığı sabit olursa onu azilde edebilir.

Nihayet küçüğün vasi aleyhine ve vasinin küçük aleyhine vesayet

işlerinden dolayı talep hakkı müruru zamanı on seneden beş seneye indirilmiştir.

11. Evlâdlık— İtalya kanununda yukarıda 6 umarada bahs ettiğimiz evlat edinmeden başka bir de evlâdlık diye ifade edebildiğimiz müessesesi mevcuttur. Evlâdlık 18 yaşından aşağı olup da şu vaziyetlerde bulunan küçüklerde olabilir: 1 Malûm olmıyan ana babanın çocukları 2, yalnız ana tarafından tanınmış nesebi gayri sahih çocuklar, 3 bir hayır müessesesine konulmuş yahut böyle bir müessesesi tarafından yardım edilmekte bulunmuş olan çocuklar, 4 ahlâken ve maddeten mühmel ve fena vaziyete metruk çocuklar.

Bu gibi hallerde çocuğun bırakıldığı bakım müessesesi tarafından kendisine bu çocuk tevdi edilen şahsı, üç yıl sonra çocuğu evlâdlığa alması talep edebilir. Evlâdlık (evlad edinmeden farklı olarak) nesebi sahih çocuklar mevcut olduğu takdirde dahi caizdir.

Vesayet hakimi evlâdlığı talep eden kimsenin ahlâkî ve iktisadî aile münasebetlerini ve küçüğün bedenî ve ahlâkî vaziyetini tahkik eder ve bundan sonra talep hakkında kararını verir.

Evlâdlığın hukukî neticeleri evlad edinmenin hukukî neticeleri gibidir. Çünkü evlâdlık ta evlâdlık alana velayet hakkını verir. Bununla beraber evlâdlıkta, evlâdlıktan rücûğ ve evlâdlığın ref'i oldukça daha kolay olduğundan evlad edinmeğe nisbetle fazlaca bir muvakkatlık karakteri vardır. Evlâdlık alan küçüğün ahlâkî dalâletinden dolayı veya artık onun iâsesini temin edemeyecek vaziyette bulunmasından dolayı rücûğ talebinde bulunabilir. Ve ağır sebeplerden dolayı bakım müessesesi tarafından da talep edilebilir. Velâyet kendisinden ne'z edilmiş olan veya velâyeti icrada maniaya uğramış olan çocuğun babası bu velâyeti tekrar istihsal ederse vesayet hakimi evlâdlığı ref eder.

12. Hacir ve medenî hakları istimal ehliyetsizliği — medenî hakları istimal ehliyetsizliğine karar verilecek haller meyanında alkollü içkilerin veya uyuşturucu maddelerin itiyad halinde fena kullanılması da sayılmaktadır. Sağır ve dilsizler ve anadan doğma körler şimdiye kadar kanun icabı medenî hakları istimal ehil değil iken şimdi bunların medenî hakları istimal ehliyetsizliklerine karar verilebilir.

Hacir hakkındaki mahkeme tahkikatında medenî hakları istimal ehliyetsizliğine karar verilebildiği gibi aksi de olabilir Hacir'in geri alınması hakkındaki dava tahkikatında medenî hakları istimal ehliyetsizliğine karar verilebilir. Hacir veya medenî hakları istimal ehliyetsizliğine karar itası bahis mevzuu olan şahsın tetkikatında hâkim bir ehli vukufu bulundurabilir.

Bir mahcur şahıs tarafından evvelce yapılmış olan hukukî muameleler bu şahsın işbu muameleleri yaptığı sırada akıl hastası olduğu isbat edilirse bozulabilir. Bozma hakkındaki telep, miras bırakanın ölümünden sonra mirascılar tarafındanda yapılabilir. Halbuki şimdiye karar mirascılar bu talebi ancak eğer mirası bırakanın ölümünden önce bir hacir tahkikatı ceryan etmekte idise yapabiliirdi.

13. Nafaka— Bu yeni fasıl altında 1865 tarihli kanunun muhtelif yerlerinde dağılmış olan bütün hükümler değiştirilmeksizin toplanmıştır. Yalnız yeni bir hükümle mevhubun lehin, eger evlenme gayesile yapılmış yahut ivaz olarak verilmiş bir hibe bahis mevzuu değilse her şeyden evvel vahibin iâşesini temin temekle mükellef olduğu tesrih edilmiştir. Bununla beraber mevhubunleh ancak kendi mamelekinde mevcut hibenin kıymeti miktarına kadar mükellefdir.

Kanun, nihayet birden ziyade mükelleflerin ve birden ziyade taliplerin mevcudiyeti halini derpiş etmiştir. Birinci halde aynı derecedeki mükellefler mamelekleri nisbetinde nafakaya iştirak mecburiyetindedirler. Aşağı derecedeki mükellefler, kendilerinden önceki mükellefler nafakayı tahammül edemezlerse o vakıt bu külfeti tamamen veya kısmen derühde etmeğe mecburdurlar. İkinci halde mahkemeler nafakanın tevzii hakkında akrabalık derecesini, zaruret halini ve diğer mükellefe müracaat imkânını nazara alarak karar ittihaz edecektir. Nafaka talep gününden itibaren eda edilir. Nafaka alacağının temlik edilemiyeceği de tasrih edilmiştir.

14. Ahvali medeniye sicilleri — me'hezimiz olan yazıda bu bapda bir malûmat verilmemiştir.

Elen ceza ve islah sistemi [1]

I

Yazan :

Mutahhar Şerif BAŞOĞLU

Bu yazının hülâsesi: 1823 de başlıyan Cezai mevzuat hareketleri meriyette olan 1834 Ceza kanununa göre cezalar—1834 kanununu tamamlayan mevzuat - hürriyeti bağlayan bazı cezaların paraya tahvili kanunu ve bu kanunun tatbikattaki neticeleri—hapishaneler islâhat hareketleri tarihçesi—bu günkü Yunan Devlet kurumu ve teşkilâtı içinde Adliye Nezaretinin yeri ve teşkilatı şeması—umumî olarak mahkûm mevkuf mevcudu—göz önünde bulundurulması faydalı bir istatistik ele alınmıştır.

*
* *

MEDHAL:

Yunanistan Osmanlı Türklerinin hâkimiyeti altında iken cezaî meselelere Türk mahkemeleri bakardı. Fakat Hristiyanların hukuku medeniyeye müteallik bütün hususatile alâkadar olan Ortodoks kilisesinde Hristiyanlar arasında tahaddüs eden teaddüdü zevcat, kiliseye hakaret gibi bazı meseleleri rüyetle mükellef olup Bizans imparatorlarından kalma mevzuata veya teessüs etmiş mahallî örf ve adetlere göre müteaddileri hapse, cezaî naktiye, teb'ide ve evleviyetle afaroza mahkûm ederdi.

Yunanlılar 1821 de başlıyan ayaklanmadan sonra bir taraftan çarpışmaya devam ederken diğer taraftan da müstakbel, müstakil

[1] Yunanistanda bulunduğum sırada hakkımda çok teveccühkâr ve lütüfkâr davranan Sayın Elçimiz Ruşen Eşref Ünaydına, Yunan Adliye Nazırı S. E. Logotheos'a, çok yardımlarını gördüğüm değerli dostlarım yunan Tenfizimücazat müdürü Dr. papafstathen, ilmî tetkikat Bürosu şefi Dr. Karanikas'a ve gezdiğim müesseselerin çok misafirperver müdür ve memurlarına bu münasebetle, en derin tahassüslerle şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

devletin bazı ana mesaili derhal meşgul olmaya koyulmuşlardı. Bu meselelerin başında da bir ceza kanunu vücuda getirmek işi geliyordu. Kornet yakınında, Astros kasabasında icrayı faaliyet ettiği için (Astros İkinci Millet Meclisi) adını alan meclis 1/ Nisan 1823 de kendi âzaları arasından üç kişilik bir komisyon seçerek bunları istenilen ceza kanunu projesini mümkün olduğu kadar sür'atle ihzara memur etti. Komisyon Bizans ve diğer birtakım memleketlerin mevzuatını tetkik edip matlup kanunu vücuda getirecekti. Kanun on yedi günde hazırlandı, ve aynı ayın on sekizinde Meclisten çıkarak mer'iyet mevkiine girdi. Üç kısma ayrılan bu kanunu 82 maddeden ibarettir.

I Kısım : Madde 1 — 36 Emniyeti umumiye aleyhine işlenen suçlar;

III Kısım : Madde 37 — 66 Eşhas aleyhine işlenen suçlar;

III Kısım : Madde 67 — 82 Mal aleyhine işlenen suçlar.

Mezkûr kanun çok nakıstı : içinde bir umumî kısım bile mevcut değildi; sadece birtakım hareketler suç sayılmış ve karşılarnada cezaları yazılmıştır. Bu sebepten dolayı az aşağı göreceğimiz, cezaî mevzuat bu kanunu takip etti. 29 Şubat 1830 da kaloazantlık, 16 Nisan 1831 de matbuata müteallik kanunlar heman çıkarılmış olanlardır.

Mevzuatta hapishanelerden kaçmalara dair hiç bir hüküm mevcut değildi. Hapishane olarak kullanılan binalarda firarlara mani olmak ise heman imkânsızdı. Bu zaruret karşısında naibi hükümet bir emirname ile firara karşı gayet ağır hükümler vaz etti. Yine o zaman pek artmış bulunan korsanlığa karşı şedit müeyyideleri ihtiva eden kanun hüküm ve kuvvetinde emirnameler çıkardı.

Napli, Misalungi ve Tep de cezaî meselelerle meşgul olacak mahkemeler ihdas etti.

Cezaî mevzuat bakımından bu çok iptidaî devreden sonra bütün esaslı hükümlerle elyevm meriyette bulunan daha toplu ve ileri bir ceza kanunu, (19/ Nisan/1834), ile daha mütekâmil bir safhaya geçilmiş oldu. Bu kanun Baviyera kralının oğlu birinci Othona niyabet eden ve âzaları arasında tanınmış Alman hukuk şinası Maurer bulunan hükümet tarafından hazırlanmış ve mevkii tatbika konmuştur. Esas hükümleri 1813 tarihli Baviyera ceza kanunu (Code Feuerbach) ile 1822; 1827 ve 1831 tarihli Baviyera ceza kanunu projesine dayanmaktadır.

Fakat yirminci asrın bidayetindenberi cezaî mevzuata bilhassa his edilegelen boşluk bu sahada ki islâhat ihtiyacını bariz bir şekilde göstermiş ve 1911 denberi de bu mevzu üzerinde fasılalarla çalışıla-

rak 1924,1933,1935 ve en sonra da 1937 tarihli ceza kanunu projeleri-vücut bulmuştur. Bu projelerin ihzarında bütün dünya mevzuatından istifade edildiği söylenilmektedir. Selâhiyattar zevat son projenin önümüzdeki sene içinde mevkii meriyete gireceğini ummaktadır.

*
**

Meriyette olan 1834 ceza kanununa göre cezalar : —

Kanunun dördüncü maddesi cezaları üç kısma ayırır :

1 — Ağır cezalar : Ölüm, müebbet kürek (müebbet ağır hapis) muvakkat kürek (muvakkat ağır hapis).

2 — Hafif cezalar : Hafif hapis, para cezası.

3 — Basit Zabıta cezaları : Hafif Hapis, hafif para cezası.

Ölüm cezası (madde : 5) ya giyotin veya kurşuna dizme suretile infa zolunur. 11 Şubat 1929 tarih ve 3861 numaralı kanunla Ölüm cezasının giyotinle infaz şekli kaldırılmıştır. Ceset Polis tarafından sessizce ve merasimsiz olarak gömülür; aynı tarzda defnedilmek şartile Polisin müsaadesile talep üzerine ölü varislerine teslim edilebilir.

Madde : 6 — Hamile kadınların ölüm cezası vazı hamilden sonra ya talik edilir.

Madde : 11 — Ölüm cezaları pazar ve resmen kabul edilen tatil günlerinde infaz olunamaz, ertesi güne bırakılır.)

Madde : 8 — Muvakkat kürek cezası on seneden aşağı, yirmi seneden yekarı olamaz.

Madde : 9 — Kürek cezası mahkûmları âmmе hizmetlerinde kullanırlar. (ayaklarında demir olarak çalıştırılmaları şekli kabul edilmişti, fakat bir sene sonra bu şekil kaldırıldı.)

Madde : 10 — Hapis cezası beş seneden aşağı ve on seneden yukarı olamaz. Hapis cezasına mahkûm olanlar muhtelif hapishane işlerinde istihdam olunabilirler.

Madde : 12 — Hafif hapis cezası üç günden beş seneye kadardır. Hafif hapis cezasına mahkûm olanlar kürek ve hapis cezası mahkûmlarından ayrı bir yerde bulundurulur. Muhtelif hapishane hizmetlerinde kullanılabilecekleri gibi müessese dahilinde — vaziyet müsait ise — kendi meslek ve sanatlarının işini yaparlar.

(1911, 1914, 1920, 1924, tarihli hususî kanunlara göre hapishanelerde iş kaideten her kesiçin mecburî kılınmıştır. Altmış yaşını ikmâl eden ihtiyarlar ile bir seneden az hürriyeti tahdid eden cezalardan birine mahkûm olanları çalıştırmak bu gibilerin kendi taleplerine bağlıdır.)

Madde: 13 — Başka bir kanuna aksi yazılı olmadıkca para cezası bin dirahmiden az, beş bin dirahmiden fazla olamaz.

Madde: 14 — İstisnaen diğer bir kanun aksine bir hüküm koymadıkca (tevkif) cezası bir günden az ve bir aydan fazla verilemez.

Madde: 15 — Hafif para cezası yüz dirahmiden az, ve yirmi bin dirahmiden fazla olamaz.

Madde: 16 — Hürriyeti tahdid eden cezalarda, gün yirmi dört saat ay otuz gün, yıl da takvime göre hesap olunur.

Madde. 17 — Hürriyeti tahdid eden cezaların mebdei mahkemenin kararı istinaf veya temyiz edilmemiş ise kararın tefhim edildiği tarihtir. Aksi takdirde hükmün yüksek mahkeme nezdinde katıyyet kesbettiği tarihtir. Muhakeme gayri mevkuf ceryan etmiş ise mahkemenin kararile suçlunun ceza evine sevki tarihidir. (Bu hükümde çok dikkate değer nokta mevkufiyetin mahkûmiyet müddetinden mahsup edilmeyişidir, fakat bu keyfiyetin haksızlığı anlaşıl原因 olarak 11 temmuz 1892 tarihinde bu hüküm değiştirilerek mevkufen geçirilen müddet mahkûmiyet müddetinden mahsup edilmeğe başlanılmıştır.)

1834 ceza kanununu tamamlayan mevzuat şunlardır: —

Matbuata dair 1/3/1841 tarihli kanun;

Başkalarına fuhuş yaptırmak suretile faydalananlar hakkındaki 1/3/1841 tarihli kanun; (bu gün Milletler Cemiyetinin bu sahada meşgul olan bürosu tarafından tasvip ve takdir olunan bu hususa dair 1936 tarih ve 360 numaralı müttekâmil bir kanun mevkii meriyette ve diğerini istihlaf etmiş bulunmaktadır.)

1867 tarihli, 1911 tarih ve 121 numaralı, 1913 tarih ve 2237 numaralı tarih ve 2072 numaralı, 1929 tarih ve 4203 tarih ve 4458 numaralı ve nihayet 1931 tarih ve 4936 numaralı kanunlarla tadil edilen hayvan hırsızlığına ve hayvan öldürmeğe müteallik 1848 tarihli kanun.

1880 tarihli, 1929 tarih ve 4174 numaralı, 1929 tarih ve 4203 numaralı ve keza 1930 tarih ve 4458 numaralı kanunlarla tadil edilen şekavete müteallik 1871 tarihli kanun.

Doğrudan doğruya ceza kanununun bazı hükümlerini tadile matuf muhtelif numaralı 1911, 1914, 1920; 1922, 1930, 1931 ve nihayet 1934 kanunları. (müeyyeleri istihdaf eden tadillerin hemen hepsi teşdide doğru gitmiştir. Bu cihet ile bilhassa hayvan hırsızlığına müteallik kanunun ne kadar çok ve sık tadile uğramış olduğu nazarı dikkati celbedip komşu memleket için üzerinde düşünülecek bir mevzu olarak kendini arzetmektedir).

1914 tarih ve 491 numaralı, 1932 tarih ve 5351 numaralı eski eserleri hüsnü muhafaza ve himayesine müteallik 1899 tarihli kanun.

Gayri meşru rekabete müteallik 1914 tarih ve 146 numaralı kanun.

Ateşli silahların taşınmasına müteallik 1914 tarih ve 286 numaralı kanun.

Düellonun men'ine müteallik 1918 tarih ve 1592 numaralı kanun.

Dinamitle balık avına müteallik 1920 tarih ve 2054 numaralı kanun.

Komünisliğe karşı 1918 tarih ve 4229 numaralı kanun.

Keyif verici maddelerin inhisarına dair 1932 tarih ve 5539 numaralı Kanun.

Kumar ve tali oyunlarına müteallik muhtelif kanunlar ve ilâh...

Şimdi daha ziyade asıl mevzuumuza doğru inerek hassaten (haps)in infazına müteallik mevzuatı tesbit edelim: —

1885 tarihli para borcunu tediye edememekten mütevellit hapis cezasına müteallik kanun. Bu kanun hükümlerine göre bunların müesseselerde tamamen ayrı kısımlarda kalması lâzımdır. Gösterilen müesseselerde bu hükmün cidden tatbik edildiğini müşahade ettik.

Beş seneden fazla hürriyeti tahdid eden cezalardan birine mahkûm olanların tahliyeden sonra tâbi olacakları emniyeti umumiye nezaretine müteallik 1901 tarihli kanun.

1914 tarih ve 160 numaralı kanunla tadil edilen hapishaneler teşkilatına müteallik 1911 tarihli kanun.

İlk defa olarak üç aydan az hapse mahkûm olanların cezalarının tecili hususundaki 1924 tarih ve 3236 numaralı kanun.

Adliye Nezareti Tenfizî Mücazat Müdürlüğü nezdindeki hususî komisyondan cezasının üçte ikisini çektikten sonra yapılabilecek meşruten tahliye talebi hususlarına dair 1917 tarih ve 811 numaralı kanun.

28 Eylül 1933 tarihli islâhhaneler ve hapishaneler idaresinin teşkilâtına müteallik kanun ve 29 Ağustos 1935 tarihli hapishanelerle terbiye mekteplerinin teşkilât ve teftiş hakkındaki iradeî seniyê hükümlerile tamamlanan ve 1923 tarihli kararname ile tadil edilmiş bulunan hapishanelerin teftiş ve mürakabasına müteallik 31-12-1913 tarih ve 123 numaralı kanun, (Bu kanunun heman bütün hükümlerine ileride sırası geldikçe temas edilecektir).

Şimdi gerek hükümleri ve gerek Yunanistanda bittocrûbe elde edilen neticeleri bakımından çok dikkate değer gördüğümüz 1934 tarih ve 5986 numaralı kanunla son tadile uğrayan 1929 tarih ve 3782 numaralı (Hürriyeti bağlayan bazı cezaların paraya tahvili hakkındaki kanun)u olduğu gibi alıyoruz [1].

Madde: 1— (1) üç aya kadar hürriyeti bağlayan cezalarda, cezasını

[1] Pek fazla ehemmiyetine binaen bu kanun ilerde başlı başına bir münakaşa ve makale mevzuu olarak ele alınacaktır.

para ile karşılamak isteyen mahkûmun bu dileğini mahkeme kabul mecburiyetindedir.

(2) — Üç aydan altı aya kadar hürriyeti bağlayan cezaların para şekliyle karşılanmasını kabul edip etmemek, mahkemenin takdirine bırakılmıştır.

Bu müddetin âzamî haddi kadınlar ve çocuklar için bir senedir.

(3) — Üç aydan bir seneye kadar mahkûm olanlar cezasının yarısını çekdikden sonra nısfını paraya tahvil suretile ödeyebilirler.

Madde: 2 — Cezanın paraya tahvili hükümleri tecil edilmemiş Cezalar için meridir.

Madde: 3 — (1) birinci madde hükmile bir defa cezasını paraya tahvil ettiren kimsenin üç sene içinde tekrar üç aya kadar hürriyeti bağlayan bir cezaya çarpılması takdirinde cezasının paraya tahvili dileğini mahkeme kabule mecbur değildir.

(2) Hayvan hırsızlığı mahkûmiyetlerinde de keyfiyet yine mahkemenin takdirine bağlıdır.

(3) Tecil veya meşruten tahliye müddetleri içinde suç işleyenlerin cezalarını paraya tahvil edilmeleri mahkemenin takdirine bırakılmıştır.

(4) Daha evvel üç aydan fazla hürriyeti bağlayan bir cezaya mahkûm olan bir kimse cezasını paraya tahvil ettiremez.

Madde: 4 — bir günlük cezanın para karşılığı 25-2000 dirahmi- dir. Miktarı bu hadler dahilinde mahkeme tayin eder. Polis cezala- rında bir gönün karşılığı 15-250 dirahmidir.

Meblağın takdirinde mahkeme, mahkûmun adli sicilini, aile, iş, malî vaziyetlerini göz önünde bulundurur. Bu hususlarda inceleme- ler yapar ve bütün bu vaziyetleri esbabı takdiriye olarak ilâmda gösterir.

Madde: 5 — Paraya tahvil kararını ancak suçu tetkik eden mah- keme verebilir.

Madde: 6 — Polis cezaları için de cezanın paraya tahviline ka- rar veren, suçu tetkik eden sulh mahkemesidir.

Madde: 7 — Sürgün cezasına mahkûm edilen kimse kadın, çocuk veya 65 yaşını geçmiş bir ihtiyarsa cezasını paraya tahvil ettirebilir.

Madde: 8 — Gıyabında karar verilen kimse de cezanın paraya tahvili hükümlerinden istifade edebilir.

Madde: 9 — Başka bir yerde bulunan bir mahkemede cezası paraya tahvil edilen kimse bu meblağı bulunduğu yerin adliye vez- nesine yatırabilir.

Madde: 10 — Bu husus için verilecek istidalar 15 dirahmilik

pul resmine tâbidir. Hüküm gıyaben verilmiş ise pul resmi 100 dirdahmidir.

Madde : 11 Bu kanunun hükümleri daha evvelki mahûkmiyetle-rede şamildir.

Madde : 12 paranın takdiri hususunda müstedi mahkûmun hiç bir hakkı reyî yoktur. Bu cihet tamamen mahkemeye aittir.

Madde : 13 Askerî mahkemelerden çıkan ilâmlar veya sivil mahkemelerin komünistlik, keyif verici zehirler alıp satımı yüzünden mahkûm ettiği kimseler cezalarının paraya tahvilini isteyemezler.

Madde : 14 (Gıyabında hüküm verilenlerin bu kanundan müstefit olamayacaklarına dair olan bu madde son tadille ilga edilmiştir.)

Madde : 15 Mahkeme kâtipleri paraları üç ayda bir malmüdürlüklerine yatırır, malmüdürleri de yine üç ayda bir bunları Maliye Nezaretine gönderir. Maliye Nezareti bu iş için ayrı bir muhasebe açıp vaziyeti üç ayda bir Adliye Nezaretine bildirir.

Madde : 16 Bu para Adliye Nezareti tarafından hapishane, islâhane, mahkeme binaları inşaat, tamirat ve tefrişatına ve icabı halinde yeni bir müessese açılıp kadroda yeri bulunmayan müstahdemîn maaşlarına, kendileri kadroya dahil oluncaya kadar sarfolunur.

Madde : 17 Adliye Nazırı bu paraların sureti sarfı hususunda bu iş için muayyen komisyonun reyini alır.

Bu komisyon Adliye Nezareti muhasebe umum müdürü, baş müddeî umumî, Maliye nezaretinden bir zat, Tenfizî mücazat Müdü-rü hapishaneler idaresinden diğer bir zattan mürekkeptir. Komisyonun reisi Adliye Nazırıdır. Reye iştirak edemez. Kendisi içtimada bulunmıyorsa reislik vazifesi muhasebe umum müdürünün uhdesine düşer. Hersene resmî gazetede Adliye Nazırı bu tahsisatın bütçe ve pilançosunu neşrettirir. Evrakı müsbite Maliye Nezaretine bağlı olan divanî muhasebatça senede bir defa kontrol edilir.

Madde : 18 (Bu işlerin muhasebesi için hariçten mütehassısların alınabilmesi hususunda olan bu madde de son tadille ilga edilmiştir).

Madde : 19 Adliye Nazırı muhasebeye müteallik hususatı teferuatlı bir talimatname ile nizam altına alacaktır.

*
* *

Bu kanunun Yunanistanda bittecrûbe verdiği netice şu olmuştur:

(1) Kanun hükmünden müstefit olabileceklerin yüzde doksan biri cezalarını ya kısmen veya tamamen paraya tahvil ettirmişlerdir.

(2) Her yıl bu yüzden teraküm eden para tutarı vasati yirmi beş milyon dirahmidir.

Mezkûr kanunun maddei mahsusasında gördüğümüz gibi muayyen şeylere karşılık gösterilen bu para daha kanun vazîî yılından beri Maliye Nezaretince fevkalâde ihtiyaçlar gösterilerek muhtelif kanunlarla devletin bir takım diğer işlerine karşılık gösterilerek ancak bir kısmı kanunda tasrih edilen asıl maksadlar için Adliye Nezaretine bırakılmaktadır.

Son beş yılda Adliye Nezaretine bu meblağdan verilen tahsisatın şöyle olduğunu görüyoruz:

<u>Mali yıl</u>	<u>Dirahmi</u>
1933 — 1934	6013550
1934 — 1935	5000000
1935 — 1936	13600000
1936 — 1937	12600000
1937 — 1938	15000000

Bütçe ile verilmiş görülen bu meblağlar da Maliye Nezaretinin bu seneler zarfındaki müdahalesile Adliye Nezaretince hakikatte ancak aşağıdaki mikdarlar sarfettirilmiştir.

<u>Mali yıl</u>	<u>Dirahmi</u>
1933 — 1934	5013548
1934 — 1935	1881892
1935 — 1936	6043148
1936 — 1937	7455994

Mezkûr yıllarda sarfedilen bu meblağların sarf yerlerini de görmeğe değer bulunduğumuz için bir cedvel halinde istedik. Salâhiyettar makamca verilen bu cedveli de aynen ilâve ediyoruz.

<u>1937—1936</u>	<u>1936—1935</u>	<u>1935—1934</u>	<u>1934—1933</u>	
4066118	3181468	387639	1831342	(1) hapishaneler inşaatı tamiratı, yarımalarının itması.
1738565	1326272	684292	2000000	(2) Yeni Adliye daireleri için lüzumlu arsaların satın alınmasına, bu dairelerin ve Adliye Nezaretinin tamiratına.

-----	-----	436	667640	(3) Adliyeciler için açılan yüksek ceza amelî kurslarının masraflarına.
-----	-----	-----	287411	(4) -----
152219	77580	367199	54480	(5) Hapishane ve islâhanelerin mefruşatına.
232816	577667	404559	149076	(6) Adliye Nezaretinde bu işler için çalışan makinist ve muhasiplere.
-----	-----	3860	5250	(7) Bu meblağın idaresile alâkadar komisyonun kâtip ve muhasibine.
16087	30751	13914	4248	(8) Makinistlerin harci-rah ve yevmiyelerine
65670	32383	10220	14101	(9) Bu meblağ için lüzumlu kırtasiye, posta masraflarına ve bankanın komisyonlarına.
-----	-----	9783	-----	(10) -----
1084519	817031	---	---	(11) Adliye binaları ve Adliye nezareti tefrişatına.
-----	-----	---	-----	---
7455994	6043148	1881892	5013548	YEKÛN

kanunlardaki tadilât ve tekâmül seyrini bu suretle gördükten sonra. Yunanistan hapishanecilğinde fiilen doğmuş olan islâhat hareketlerini de umumî hatları itibarile takip edelim: —

Hapishanelerin islâhı lüzumunu idrak ederek fiilen bu yolda adım atılması Yunanistanda oldukça eski bir maziye dayanır; ve bihakkın denilebilirki Balkan memleketleri arasında bu sahada ilk ciddi harekete geçmiş olan memleket Yunanistandır.

1882 de Charilaos Tricoupis Hükûmeti Yunan Hapishaneler islâ-

hatı için günün büyük tanınan hapishanecilerinden Belçika hapishaneler müdürü ve umum müfettişi (Jean Baptiste Stevens) memlekete davet ederek kendisinden bir ıslâhat projesi istemiştir. Yunanistanın bu daveti Belçikada bilhassa Stevens tarafından memnuiyetle karşılanmış ve kendisi aynı senenin ikinci teşrininde davete icabet etmiş bulunmuştur.

Stevens Yunanistanda bir müddet kalarak vaziyeti tedkik etmiş ve esas itibarile dört teklifi ihtiva eden bir ıslahât projesi vermiştir.

1—Hücre usulünün tatbiki;ve bu esasa göre yeni hapishaneler inşası.

2—İslâhî nefseden mahkûmlara meşruten tahliye usulünün kabulü ve tatbiki.

3—Çocuklar için ıslahhanelerin kurulması. (Bir takım ıslâhhane ve hapishane pilanları da bırakmıştı ki bunlardan biri bugün Adliye Nezareti Tenfizi Mücazat Müdürlüğünün divarında çerçevelenmiş olarak bulunmaktadır.)

4 — Hastalıklı olan ve hüsnü hali görülen mahkûmlar için açık hava müesseselerinin kurulması.

Birinci teklif:hücre usulünün Yunanistan iklimine ve Yunan karakterine uymaması ve bir de esasen bütçe mülâhazalarile tatbik edilmemiştir.

İkinci teklif; tetkik edilmek üzere nazarı itibare alınmış yıllardan sonra kabul ve tatbik sahasına konmuştur.

Üçüncü ve dördüncü teklifler o gün yine bütçe mülâhazatlarile mevkii tatbika konamamıştır. Bu fikrin yunanistanda tatbiki ancak son yıllarda mümkün olabilmektedir.

Yunanistanda hapishaneler ıslâhatı yolunda mühim bir efkârı umumiye yaratarak, ileride temas edeceğimiz gibi bir kaç zengin bir iki hapishane inşa ettirmesi ile neticelenen bu hareketten sonra ikinci büyük hamlenin 1912 de Elefterios Venizelos Hükûmeti zamanında yapılmış olduğunu görüyoruz. Bu hamle, o sene içinde paris Sante' Hapishanesi müdürü M.Leon Barthe'se 'in hapishaneler ıslâhatı için yunanistana celbi ve kendisine yunan hapishaneler umum müfettişliği mevkii verilmesi ile vuku bulmuştur. Leon Barthe'se yanında bir iki arkadaşını beraber getirmiş ve sonradan da Sante Hapishanesinin baş gardiyanı Maillard ile aynı müesseseden Fourel ve Bras adlarında iki gardiyan celbederek bunları da mayetinde çalıştırmıştır. Bu (Fıransız ıslâhat gurubu) adını verebileceğimiz heyet mesai merkezi olarak Atina Sygros Hapishanesini kabul ederek orada yerleşmiştir. Sygros hapishanesi müdürlüğüne de mezkûr gurupla teşriki mesaide bulunmak ve gurubun ıslâhat işlerine yardım et-

mek üzere genç yunan avukatlarından M. Glikofridis tayin edilmiştir.

Bu zevat, yunanistanda iki sene kalmış en hayırlı ve müsbet işi el'an esaslı bir şekilde ve takviye edilmiş olarak ilk defa Sygroş hapishanesinde kurulup şimdi de Averof İslahhanesinde tedrisatına devam eden (Gardiyan mektebini kurmak ve 123 numara ve 1913 tarihli kanunla bir gardiyanlar hey'eti ve gardiyanlık kariyeri ihdas etmek olmuştur.

Bundan başka mezkûr (grup) asrî hapishaneler inşası, iş hayatının mevkuf ve mahkûmlara geniş surette teşmili; idare personelinin yetiştirilmesi, kalem işlerinin tanzimini ve mümāsili hususlarda Yunan Hükûmetine çok etraflı raporlar ve projeler bırakmıştır.

Hapishaneciliğin esas noktalarına temas eden bu hareketten çok daha mühim ve müsbet neticeler doğabilirdi. Harbî umumî, onu takipeden Anadoludaki Yunan hülyası ve hezimetini epeyce bir zaman mes'ul makamları ve işleyen kafaları bu mevzu üzerinde durmakdan uzak bulundurulmuştur.

1925 den sonra siyasi vaziyetlere nisbeten durulunca Yunanistanda tekrar hapishanecilik meselesine dönmüş, bu sefer şu farkla ki: artık hariçten islâhatcılarla değil tam manasile millî bir bünye mevzuu olan cürüm, ceza, islâh işleri Yunanlı ellere tevdi edilmiştir. On, on dört senelik bir zaman zarfında epeyce sendemelere rağmen zirâi hapishanelerin kurulması ve son yıllarda gayet esaslı teftiş ve teşkilât kanunlarının çıkarılması, mahpusların iâşe, ilbası vaziyetlerinin islâhı, veremli mahpuslara mahsus çok güzel bir sanatoryomun inşası bir takım suiisitimallerden sonra tecrübeye ve bilgiye dayanarak esaslı muhasebe nizamâtının vazî, mahkûm kadınların çocuklarına tahsis edilen cidden mükemmel bir (Yuva) nın kurulması, (patronaj) cemiyetleri tesis etmek için sarfedilen kıymetli mesailer ve nihayet islâhat işinin yürüyebilmesi için lüzumlu olan varidat menbalarının temine sebebinde mevzuat vücuda getirmek gibi elde tutulur işler görülmüştür.

*
* *

Gerek mevzuat ve gerek hakaret bakımından Yunan hapishaneciliğinin sureti seyrini takip ederken bu sahada esaslı meselelerden birini teşkil eden binalar vaziyetinde kısaca temas etmek gerektir:—

Osmanlı imparatorluğunun bir parçası bulunduğu günlerde imparatorluk rejimi hemen bütünlüklerinde olduğu gibi burada da be-

tahsis hapishane binası olarak pek bir şey inşa ettirmiş değildir. O zamanlar büyük damlar, eski binalarla bu iş idare edilmiştir.

İstiklâlden sonra Yunanlılar bir çok yerlerindeki medreseleri, tek-keleri hapishane olarak kullanmışlardır. Yeni kışlalar inşa ettikçe Osmanlı kışlalarının mühim bir kısmı da bu maksada tahsis edilmiştir. Elyevm Nafleonda siyasî mahkûmlara tahsis edilen hapishane eski bir suvari kışlasıdır. Bu kışlanın tavlalarında yine aynı kasabanın sivil hapishanesidir. Girit'de İzzettin Kaleside yine bir hapishane olarak kullanılmaktadır.

İstiklâlden sonra Atina'da hapishane olarak kullanılan ilk bina da bir kışla imiş; Atina — Pire şimendüfer hattı üzerinde bulunan bu yere o civardaki asarı atika hafriyatında yıkılmıştır. Yine aynı muhit dahilinde bulunan aynı maksatla kullanılmış olan medresenin bu gün içinde asarı atika muhafızlarından biri oturan iki odası kalmıştır. Ermeni kilisesi karşısında, «sarı yol» denilen şosanın üstünde bu gün tamamen izi kaybolmuş bulunan (karakol) adını taşıyan bir osmanlı kışlası da yine bu maksatla kullanılmış imiş.

Yunanistanda hapishane olarak ilk inşa edilen bina büyük bir Yunan zengininin kendi adına izafeten 1882 — 1886 da Atina — Pire şosası üzerinde kurduğu Sygros hapishanesidir.

Bundan sonra Meşhur Yunan zengini Averof' un bol kesesine ve sahavetine dayanarak çocuklar için 1895 - 1897 de Atina civarındaki Averof İslahanesi kurulmuştur.

Daha sonra da Kırılçe Olga'nın kardeşi Rus Çarı ikinci Nikola'nın teberruu ile mezkûr Averof ıslahhanesinin heman yanı başında 1900 de yunan kadın merkez hapishanesi inşa ettirilmiştir.

İstiklâlden sonra ilk Yunan devlet reisi olan Kapodistrias'ın Türklerle yapılan muharebelerde ölenlerin çocuklarına mahsus Egina adasında vücuda getirdiği büyük bir yetimhane ilk defa bu maksadla kullanılmış, sonra harbiye mektebi haline ifrağ edilmiş, 19 uncu asrın son yıllarında da hapishaneciliğe karşı yunanistanda doğan büyük alâka ile hapishane şekline çevrilmiştir, ve elyevim de hapishane olarak kullanılmaktadır.

Yunanistan, da bir çok yerlerde söylediklerimiz kadar ehemmiyetli olmasada bir çok hapishane binalarının, ıslâhhaneler için iş sahalarının hep az çok teberrularla, teşebbüs şahsilerle doğmuş olduğu görülüyor.

Yine bu yolda mühim bir varlık Pire civarında vücuda getirilmektedir. Cürüm temayülü gösteren çocuklara tahsis edilecek bulunan bu müessese 400 bin lira kıymetinden fazla bir teşebbüstür.

İkmâl edilmek üzeredir. Doğrudan doğruya çok becerikli ve cerbezeli olan pire müddei umumisinin eseridir, denilebilir.

Tetkik edildiği zaman Devlet bütçesinden bu kabil binaların inşasının Yunanistanda pek yeni olduğu görülüyor. Bunlar da son senelerde kurulan girit'deki (Ayya) zirai hapishanesi (hentüz kısmen inşa edilebilmiştir) bir de Adli sanatoryomdur.

Bunlardan başka Yunanistan'ın garip siyasî bir tali eserile kazandığı hakikî ve muhkem hapishane binaları vardır. Bunlar da İngilizler tarafından inşa edilmiştir.

1862 de (Danimarkalı) kiral George Yunanistan'a hükümdar olarak geldiği zaman, İngilizler yeni kiralı yunanlılara sevdirmek için ellerinde bulunan korfu Sefoloni, Zant, Lefkas, İthaki adalarının hakimiyetini yunanlılara hediye etmişlerdir. Mezkûr adalarda İngiliz hakimiyetinin ilk zamanına göre mükemmel hapishaneler vücuda getirilmiştir. (Bunlardan tam hücre esası üzerine kurulmuş olan korfu mahallî hapishanesini gördük). Diğerlerindeki binalar memzuç usûl üzere inşa edilmiş. İşte bu binalar da hapishane olarak inşa edilen ve el'an yunanistan'ın ve hattâ her hangi bir memleketin bir çok iyi binalarından sayılacak müesseselerdendir.

Bugünkü Yunan devlet kurumu ve bu teşkilâtı içinde adliye nezaretinin yeri ve Teşkilâtı

1911 tarihli Yunan Teşkilâtı Esasiye kanunu 1927-1935 senelerinde Cumhuriyet devlet şekliyle inkitaa uğramış, Kırılın Yunanistana dönmesinden iki ay evvel tekrar mevkii mer'iyete girmiştir. Bu kanuna göre: Yunan devleti bir kiralıyettir.

Devleti kiral, hükûmeti baş vekil temsil eder. Bu baş vekile yardımcı olarak bir baş vekil muavini vardır.

Kabine bir takım «esas» ve «tali» nezaretlerden müteşekkildir.

Esas nezaretlerin başında tam olarak nazır «Ministre» denilen zevat bulunur. Diğer nezaretlerin başlarına «Sous Ministre» denir.

Bu fark daha ziyade lafzîdir. Kendi mesai sahalarında salâhiyet ve mes'uliyet itibarıyla bu iki kabil nazır arasında esaslı bir fark mevcut değildir. «Sous Ministeres» denmesi belki bu nezaretlerin iş sahalarının diğerlerine nazaran daha dar olduğundandır.

Nezaretler: Adliye nezareti. Adliye nezareti hemen her yerde olduğu gibi ilk nezaret olarak gösterilmiştir.

Müdafai Milliye nezareti, Dahiliye Nezareti, Hariciye Nezareti,

Maarif ve Mezahip Nezareti, Maliye Nezareti, Bahriye Nezareti, İktisad Nezareti, Muaveneti içtimaiye Nezareti, Ziraat Nezareti,

Tali Nezaretler (Sous Ministères) ler Ticareti Bahriye Nezareti. (daha evvel Ticaret Nezareti içinde), hava Nezareti Matbuat ve Turizm Nezareti, daha evvel Hariciye Nezareti içinde), Sıhhiye Nezareti, (daha evvel sıhhiye Nezareti ve muaveneti içtimaiye içinde) İş Nezareti, (daha evvel İktisad Nezareti, içinde; Emniyeti Umumiye Nezareti (daha evvelce dahiliye Nezareti içinde), Atina, Pire ve civari işleri Nezareti.

Bunlardan başka nazır payesinde bir takım valii umumiliklerde mevcuttur ki onlar da Makadonya valii umumiliği (Selânik valisi) İpros Yanya ve havalisi valii umumisi, Girit valii umumisi Hanya valisidir. Bu zevata bir takım geniş salâhiyetler verilmiştir. Hükûmet reisi tarafından Atinaya davetlerinde nazırlar heyetlerinin toplantılarına ve hattâ reyede iştirak haklarını haizdirler. Bu idarî bir kariyer değil, siyasî bir inhadır.

Adliye Nezareti Teşkilâtı :

Nazır,

Müdürü umumî (salâhiyet itibarile bizdeki müsteşara tekabül eder vaziyettir.) : Hukuk müşaviri — kalemi mahsus müdürü. Umum müdürlük iki büyük müdüriyete ayrılmıştır.

1 — Hukuk işleri Müdürlüğü: — bu da bir takım şubelere ayrılır, ve bu kısımda muhtelif derecelerdeki hâkimlerin tayin, terfi, tecziye ve mümasili vaziyetleriyle alâkadar muhtelif komisyonlar icrayı vazife eylerler Avukatlığa ve Noterlere müteallik mesaille ve - dar manada hukuk işleri vazifelerile bu müdürlük meşgul olur. Bu hususlara müteallik kanun projelerini hazırlar.

2 — Tenzifi Mücazat Müdürlüğü: keza bu dahi bir takım şubelere ayrılmıştır. Hapislere, hapishane ve ıslahhanelere ve buralarda çalıştırılan bil'umum memur ve müstahdemlere müteallik hususat ile bu müdürlük iştigal eder. Burada da muhtelif meseleler üzerinde icrayı faaliyet eden muhtelif komisyonlar vardır.

Tetkik mevzuumuzun esaslı bir safhasını teşkil eden bu müdürlük üzerinde ana kısımda tefarruath bir şekilde durulacaktır.

Asıl bünyesi bu suretle kurulan Adliye Nezareti içinde Maliye nezaretinin, bu nezaretin hesabat işlerini kontrol etmek üzere bir muhasebe müdürlüğü mevcuttur.

Bundan başka Nezaretin bütün şubeleri için müşterek bir arşiv dairesi vardır.

*
* *

Medhâl kısma nihayet verirken umumî olarak aşağıdaki rakkamların da göz önünde bulundurulmasını faydalı görüyoruz:

Yunanistanın mesahai sathiyesi: 128,684 kilometre

Yunanistanın nüfusu : 6,204,684 (en son 1928 de yapılan nüfus tahririne nazaran

Eylül-1937 istatistiklerine göre

7635	: Mahkûm	:	yunanistanın
1436	: Mevkuf	:	
809	: Borçdan hapse tahvil	:	10070 : mahpus mevcudu.
190	: Vergi borcundan	:	
<u>10070</u>	: Yekûn.	:	

Yunan devlet bütçesine göre : - 1936-1937 malî senesi.

Umumî bütçe tutarı : 15,449,705,218 dirahmi.

Adliye nezaretine ayrılan : 366,987, 245 "

Kısım.

Ceza ve tenfizi mücazat müdür-

lüğüne ayrılan kısım. : 81,553,895 "

Bu umumî izahatı verirken Ceza ve Tenfizi mücazat müdürlüğü mecmuasının 1938 senesi ilk üç aylık nüshasından dikkate değer gördüğümüz bir istatistik cetvelinin ilâvesini faydalı bulduk.

Hapishanelerde bulunanların !

	Zenginler	:	809
Mali vaziyetleri itibarile	Fakirler	:	4162
	Orta halliler	:	1996
	10 — 14	:	63
	15 — 19	:	603
Yaş vaziyetleri itibarile	20 — 29	:	2703
	30 — 49	:	2914
	50 ve daha yukarı	:	683
	Zürra, Çoban, Balıkçı	:	3599
	Tüccar, sanatkâr.	:	1218
	Münakalat işlerinde.	:	485
	Serbest meslekler	:	904

Hariçteki meşguliyetleri	Devlet memurları	:	141
itibarile	Komisyoncu	:	85
	Mesleksiz veya sanatı belli olmıyanlar.	:	419
	İşsizler	:	115
	Bekâr	:	3742
	Çocuklu evliler	:	2402
Hali medeniler itibarile.	Çocuksuz evliler	:	634
	Dul veyahut boşanmış olanlar.	:	188
	Mart, Nisan, Mayıs	:	1693
Cürüm işlediği aylar	Haziran, Temmuz, Ağustos	:	1792
itibarile	Eylül, 1 inci teşrin.	:	1364
	2 inci kânun, Şubat.	:	2117

Kanunun makabline ademi şümülü prensibinin hususî bir şıkkı

**Teşekkülü anındaki kanunî hükümlere göre batıl olan
bir âkit yeni bir kanun ile muteber addolunabilir mi ?**

İlhan E. POSTACIOĞLU

Tetkik edeceğimiz mes'ele serlevhamızdan anlaşılmaktadır. Mafih bunu daha sarîh bir şekilde ifade edebilmek için aktı alâkadar eden butlanın mahiyetini tavzih etmek lâzım geliyor. Temas ettiğimiz butlan Borçlar Kanunun 20 inci maddesinde mevzuu bahs ettiği butlandır. Bu madde, mevzuu gayri mümkün veya gayri muhik veyahut ahlâka mugayir olan akit batıldır demektedir. Bu butlanın vasıflarını tahlil etmek lâzım gelirse şu suale cevap vermek iktiza eder: 20 inci maddenin koyduğu butlan mutlak mı yoksa nisbî midir?

Biz kabul ediyoruz ki mukavelelerin sihhatını haleldar edecek sebepler bu iki zümreye kabili taksimdir. Bazı müelliflerin yaptığı üçüncü bir grup olarak gayri mevcut muamelelerden bahse hacet yoktur. Çünkü bunda amelî bir faide mevcut değildir. Bu üçüncü zümre, mutlak butlan ile karışmaktadır. (Colin et Capitant, Traité élémentaire du droit civil 1 ci cilt)

Mutlak butlan ise vazîî kanun tarafından cemiyetin selâmeti için konulmuş bir müeyyidedir. Bînnetice bu butlanı dermeyan edebilmek hakkı herkese verilmiştir. Halbuki nisbî butlan kanunun himayeye şayan gördüğü fertlerin menfaatlarını korumak fikrine müstenittir. Binaenaleyh yalnız kanunun himaye etmek istediği şahıs tarafından dermeyan edilebilir. meselâ mukavelenin in'ikadı sırasında rızasına fesat karışmış bir kimsenin bu mukavele ile bağlanmasını kanun arzu etmez. Bundan dolayı böyle bir mukavelenin butlanını ancak aldatılmış yahut zorlanmış şahıs isteyebilir. Yoksa diğer âkit aynı talepte bulunamaz. Nisbî butlanı dermeyan etmek muayyen bir şahıs veya şahısların hakkı olduğu cihetle bunlar bu hakkı istimalden zımnen veya serahaten vaz geçebilirler ve menşesinde batıl olan akte icazet verebilirler (Borçlar K. 31) İcazet makabline şamil olduğuna göre mukavele teşekkülü anından itibaren muteber addolunur.

Mutlak butlan için ise böyle bir şey mevzuu bahs. olamaz. Tarafların butlanı dermeyandan sarfı nazar etmeleri ve yekdiğerini ibra etmeleri o akte sihhat veremez ve böyle bir iddeanın dermeyanına mani olamaz. Vazîf kanun 20 inci maddenin işaret ettiği haller vukuunda intizamı âmmeı müteessir edecek bir tarzda izhar edilmiş olan ferdi iradeleri hukukî kıymetten mahrum bırakmak iste miştir. Binaenaleyh mutlak butlanın böylece tarafeynin arzusile ortadan kaldırılmasına imkân yoktur.

Bu hal tarzını bu şekilde biz de kabul ediyoruz. Fakat bazı müellifler aynı hal tarzını başka türlü izaha kalkışarak diyorlarki: mutlak bir butlanla malûl olan mukavele esasında *ölü* doğmuştur. Hiçbir hüküm ifade edemez, doğurmuş olduğu neticeler de silinir yok edilir. Halbuki nisbî bir butlanla malûl mukavele hattı zatında *ölü* değil ancak kabili fesihdir. ve birgün muteber olmak istidadını haizdir. Bu tarzı ifadeyi doğru bulamıyoruz. Çünkü:

1 — Mutlak bir butlanla malûl olan bir mukavelenin esasında *ölü* doğmuş olması her hangi bir kimseyi mahkemeye müracaatla butlanı istemekten vareste bırakamaz. Zira kimse bizzat ihkakı hak edemez. Vakıa hâkim kararını verdiği andan itibaren değil teşekkülü tarihinden itibaren mukavele batıl addedilecektir. Fakat nisbî butlan için de vaz'iyet aynıdır. Hile veya ikrahın hâkim tarafından müşahede edildiği vakit değil, mukavelenin vücut bulduğu zamandan itibaren âkit fesh edilmiş olacaktır.

2 — Eğer mutlak bir surette batıl olan bir mukavele iddia edildiği gibi *ölü* doğsaydı, hâkim bu butlanı müşahede ettikten sonra mukavelenin tevliit ettiği bütün neticelerin silinmesi yok edilmesi lâzım gelirdi. Halbuki borçlar kanunun 65 inci maddesi, «haksız veya hut ahlâka mugayir, bir maksat istihsali için verilen birşeyi istirdada mahal yoktur», demektedir. Bu madde her hangi bir maksada binaen konmuş olursa olsun hukukî butlanın tam manasile filî bir butlana tekabül etmesine imkân bırakmamaktadır. Bu bakımdan nisbî butlan daha şiddetlidir. zira fiilen doğmuş neticelerin daha geniş mikyasta silinmesini tazammun eder. *Velhasıl mutlak bir butlanla malûl bir aktın ölü doğmuş olduğu kabul edilemeyeceğine göre butlan sebeplerinin zevalile mukavelenin artık muteber addedilip edilemeyeceği mes'elesi ortaya çıkar.*

Bizi işgal eden faraziye şudur: Kanun bir âkti men etmiş olmakla beraber mer'iyeti sırasında böyle bir âkit yapılmıştır. Fakat mahkemeye müracaatla butlanın müşahede edilmesi istenilmemiş ve bu esnada eski kanunun menettiği akitlerin yapılabileceğini ilân eden yeni bir kanun çıkmıştır. Yeni kanun eski kanunun mer'iyeti sıra-

sında yapılmış akitlerin muteber olacağına veya batıl olmakta devam edeceğine dair hiçbir hususî hüküm ihtiva etmemektedir. Şimdi, böyle bir kanuna istinaden eski âkti muteber addetmeye imkân var mıdır? Tabiri aherle bu mukavele dolayısıyla taraflar mahkemeye müracaat ederlerse hâkim yeni kanunu eski akitlere teşmil edebilir mi?

Denilebilir ki; 20 inci madde mucibince batıl olan bir aktin tekemmülü için bütün şartlar mevcutsa da yalnız vazî kanunun muvafakatı eksiktir. İntizamı âmmeyi alâkadar eden akitlerde cem'iyet tarafeyne iltihak eden *üçüncü bir taraftır*. Netekim, Fransız Kanunu Medenisini hazırlayanlardan meşhur hukukçu Portalis evlenmeyi karı, koca ve cemiyet arasında husule gelen bir mukavele diye tarif etmişti. Cem'iyete yani onu temsil eden kanuna muhalefet etmek taraflardan birinin sahih rızasını almadan mukaveleye vücut vermekle müsavidir, yani her iki halde de mukavele batıl kalacaktır. Fakat nasıl ki rızası fesada uğramış taraf bilahere tam muvafakatini vererek fasit olan mukaveleyi muteber kılar, cem'iyeti temsil eden vazî kanun da evelce men ettiği mukaveleye sonradan izin vermekle menşesinde batıl olan mukaveleyi zımnen muteber kılmış olur. Öyle ki mutlak bir surette batıl olan akte tarafların vermediği icazeti vazî kanun vermiş oluyor.

Bu tarzı muhakeme caziptir. Fakat böylelikle yeni kanunu makabline teşmil ve binnetice hukukî prensiplere aykırı hareket etmiş olmayormuyuz? İşte mes'elemizin ruhuna burada dokunuyoruz.

II

Eski kanun ile yeni kanunun mütekabil mer'iyet sahalarını tayin edecek umumî prensipleri ifade eden bir kanun hukuku mevzuamızda mevcut değildir. 4 Teşrinievvel 1926 tarihli Kanunu Medenin tatbik kanunu Mecelle ile kot Sivil arasındaki ihtilâfları hal'etmekle iktifa ediyor. Binaenaleyh müelliflerin 'aldıkları vaz'iyeti hareket noktası yaparak mes'elemizi derinleştirelim.

Planiol aşağı yukarı şöyle diyor: Bugün neşrolunmuş bir kanun dünkü akitlerin sıhhat şartlarını değiştiriyorsa eski akitlerin muteber olup olmadıklarını anlamak için hâkim yeni kanuna müracaat edemez. Zira dünkü aktin sıhhatini yeni kanunun koyduğu kıstaslara göre ölçmek veyahut aktin tevhit etmiş olduğu neticeleri yeni kanuna göre tadil etmek bu yeni kanunu maziye teşmil etmek demektir. Bu ise hâkimin salâhiyeti haricindedir. Binnetice yeni bir kanun mu-

teber olarak teşekkül etmiş olan bir mukaveleye dokunamaz. Aynı zamanda teşekkül anındaki kanunî hükümlere aykırı olarak doğan bir mukavele sonradan neşrolunan ikinci bir kanun sayesinde muteber olamaz. Zira aksi takdirde kanun makabline teşmil edilmiş olacaktır. (*Traité élémentaire de Droit Civil C. I, N.241*)

"Zaman içinde kanunların çarpışması— *Conflits de lois dans el Temps*" namında iki ciltlik çok mühim bir eser yazmış olan Fransız müelliflerinden Roubier de hülâsatan diyor ki:Hukukî bir vaziyetin yaratılması hakkındaki kanunlar evelce teşekkül etmiş hukukî vaziyetlere temas edemezler. Muteber bir akit muteber, batıl âkit te batıl kalır. (Cilt I S. 574)

Yeni bir kanunun muteber kıldığı âkitlerle esasında muteber olup da sonradan kanunun muteber addetmediği akitler arasında ne Planiol ne de Roubier hiç bir tefrik yapmamakta ve iki şıkta da yeni kanunun tatbik edilmemesi lâzım geleceğini söylemektedirler. Esasen heman bütün müellifler ve mahkeme içtihatları makul bir sebep olmaksızın bu iki şıkkı müsavî tutmaktadırlar, (Profesör Ripert'in notlarını esas tutarak Sadık Tüzel'in yazdığı makaleye de bakınız: *Adliye Ceridesi 1939 senesi Sayı 5 ve bilhassa 726ve 727S.*)

Kanaatımızca alelittlak hukukî muamelelerde değilse bile, mukaveleler mevzuu bahs olunca iki şıkta aynı cevabı değil birbirinden farklı hâltarzını vermek lâzım gelecektir. Görüşümüzü isbat için tatbik edilip gelmekte olan kaidelerin temeline dayanacağız. Paris Hukuk Fakültesi profesörlerinden Levy — Ulmann ve Solus yazımızı neşrinden evvel okumak lütfünde bulunmuşlar ve müdafaa ettiğimiz hal tarzını tavsip etmişlerdir.

III

Menşesinde muteber olan bir âktin o nev'i âkitlere artık mesağ vermeyen bir kanunun neşrinden sonra muteber olarak kalacağında bütün müellifler ve bir çok mahkeme kararları ittifak etmektedirler. Zira bu sureti hal hem tarafların iradelerine ve şahıs salislerin menfaatlarına uygundur hem de cemiyetin istikrar ihtiyacına ve binnetice intizamı âmmenin en derin endişelerine cevap verir.

Yeni bir kanunu her hangi bir hâdiseye tatbikaten imtina için saydığımız bu hususların tahakkuk edip etmediğini araştırmak zaruret-i vardır. Binaenaleyh tetkik etmekte olduğumuz, zaman itibarile ihtilâfı kavanin mes'elesini şu üç zaviyeden mütalâa edeceğiz:

1 — Tarafların iradesi.

2 — İntizamı âmme.

3 — Şahsı salislerin menfaati,

Malûmdur ki mekân itibarile ihtilâfı kavanin de ekseriyetle bu üç nokta göz önünde tutularak halledilir. Fakat biz bu plânı sırf bu müşahebetten dolayı kabul etmedik. Belki daha ziyade kanunun makabline şümulü olmadığını beyen eden kaidenin *sebebi hikmetini* (raison d'être) nazarı itibare aldık.

Filhakika yeni kanunlar mazide teşekkül etmiş akitlere teşmil edilmeyorsa buna sebep tarafların serbest iradelerine dayanarak yaratmış oldukları eserin sonradan yapılabilecek kanunların tesirinden tamamen masun bırakılmak istenilmesidir. Çünkü taraflar âkit esnasında mevcut kanunları göz önünde tutmuşlar pek haklı olarak müstakbel kanunlara kendilerini uydurmak endişesini hissetmemişlerdir. İşte kanunun makabline şümulü yoktur kaidesinin sebebi hikmeti budur. Bunda bütün müellifler müttetik bulunuyorlar.

Bazı müellifler bu tezi kabul etmekle beraber kaidemizin daha umumî bir temelini bulmak için tahlillerini daha ziyade derinleştirmek lüzumunu duyuyorlar ve belki de hakları var. Fakat umumî temeli bir yana bırakıp yalnız mukavelelerin mevzuu bahs olduğunu nazarı itibare alır isek verdiğimiz izahı daha uzakda aramağa ihtiyaç olmadığını göreceğiz. Zira bu izah kaidemizi doğru göstermeğe kâfi geldiği gibi aynı zamanda diğer bir prensibi (Cari mukavelelerde eski kanunun ölmemesi — La survie de la loi ancienne dans les contrats en cours) prensibini de aydınlatmaktadır. Bu da izahımızın ne derece tatminkâr olduğuna en güzel bir delildir.

Temas ettiğimiz bu ikinci prensibin de kökü mukaveleden doğan hukukî vaziyetlerde aranılan istikrar ihtiyacındandır. Kanunun makabline şümulü olmaması kaidesi kira gibi uzun bir zaman içinde uzayıp giden (Successif — mütemadi) mukavelelerin yeni kanundan evvel geçen müddet zarfında tevliit etmiş olduğu hukukî neticelerinin hiç bir surette değişmeyeceğini temin etmektedir. Fakat bu kaide yeni kanunun neşrinden sonraki aylar için icar mukavelesine eski kanunun tatbik edilmekde devam edileceğini hiç bir suretle temin etmez. Kanun neşri tarihinden itibaren muteberdir. Evet, neşrinden evvel kira mukavelesinin tekemmül etmiş neticeleri üzerine bir daha avdet edilemez. Fakat bu demek değildir ki mukavelede *kuvve halinde kalan müstakbel neticeler*, yeni kanunun tesirinden masundur. Meselâ mülkiyet hakkının muhtevasını, tadil edecek bir kanunun neşrinden itibaren bütün mallara tatbik olunması maziye teşmil edilmesi demek değildir. Hukuk bakımından da gayri kabili tenkittir. Successif mukavelelerin bu müstakbel neticelerine dahi es-

ki kanunu tatbik etmek için ikinci bir prensibi koymağa ihtiyaç hasıl olmuştur. Mukavelelerin hayatı müddetince, tarafların göz önünde tuttukları kanun mülga olsa bile bunun eski mukaveleler için yaşamakta devam edebilmesini temin zımında (*Cari mukavelelerde eski kanunun ölmemesi*) diye ikinci ve mütemmim bir prensip vaz edilmiştir. Bu da evvelce işaret ettiğimiz gibi *mukavelelerde ferdî iradelere verilen ehemmiyetin büyüklüğünü isbat eder.*

Binaenaleyh ekser müelliflerin yaptığı gibi mes'eleyi yeni kanun ile eski kanun arasında tahaddüs eden bir ihtilâf şeklinde mütalâa etmek doğru değildir. Hayır daha ziyade yeni kanunun, tarafeynin müşterek iradesine tevafuk edip etmediğini araştırmak icap eder Mes'elenin hakikî cephesi buradadır. Vakıa ekseriyetle tarafların müşterek iradesi eski kanuna uygun bir tarzda izhar edilmiş olduğundan çok defa mes'ele yeni kanun ile eski kanun arasında bir ihtilâf şekline dökülmektedir, Fakat daha derinlere gitmemek ve muhakememizi tarafların müşterek iradesi bakımından yürütmek için hiçbir sebep yoktur. Velhasıl, kanunların makabline ademî şümülû kaidesinin tatbik edip etmemek için yeni kanun ile tarafların müşterek iradesi arasında bir zıddiyet bulunup bulunmadığını araştırmak lâzımdır. Eğer böyle bir zıddiyet varsa kaidemizi kullanarak yeni kanunun mukaveleye tatbikini men ederiz. Fakat yeni kanun ile tarafların âkit esnasındaki iradeleri arasında bir ihtilâf mevcut değilse o zaman yeni kanun tatbik edecek ve mukaveleye muteber nazarile bakacağız. Filhakika bu şıkta yeni kanunu tatbik etmemek için kanunların makabline ademî şümülû kaidesine sığınamayız, Zira bu kaidenin hikmeti tarafların iradesine muhalif olan bir kanunun tatbikini men etmektedir. Yeni kanun ile ferdî iradeler arasında mutabakat hasıl olduğu vakit bu kaideye istinaden yeni kanunun kenara atılmasına imkân yoktur.

IV

İmdi, iki taraf, bilerek, eski kanuna mugayır bir âkit yaparken aynı zamanda o âkti fiilen icra etmek niyetinde olduklarını yani mukaveleyi yeni kanunun hükümlerine tâbi tutmak istediklerini kabul etmek lâzımdır. (Borçlar kanunun 18 inci maddesinin geniş bir tarzda tefsiri) Zira iki taraf hiçbir hüküm tevli't etmeyeceğini bildikleri halde bir âkit yapmışlar ve onu icra etmek niyetinde bulunmamışlar ise her ikisinin şuursuz olduğunu kabul etmek icap edecektir. Hiçbir kimseyi ulu orta deli farzedemeyeceğimize göre hukuk bakımın-

dan batıl olan bir âkti kendilerinin fiilen icra edeceklerini kabul etmek bir zarurettir.

Mamafih yaptığımız bu psikolojik tahlilin pek basit bir şey olduğu ileri sürülebilir. Biz demiştik ki:

1 — İki taraf mukaveleyi yaparken icra etmek niyetindedirler. Niyetleri ile yeni kanun arasında ihtilâf olmadığına göre yeni kanun tatbik edilmelidir.

2 — İki taraf batıl mukaveleyi yaptıkları esnada butlanı biraz sonra telep etmek arzusundadırlar. Binaenaleyh bunlar bir hiç için külfete giriyorlar, akıl dan mahrum kimselerdir ki bu ikinci farazi-yeyi kabule imkân ykktur.

Halbuki denilebilir ki bu iki niyeti birbirinden ayırmak nazarı ve mücerret bir tahlildir. Hakikat halde bu iki niyet birbirine karışmaktadır. Mukaveleyi yapan taraflardan herbiri kendi kendine şöyle bir muhakemede bulunmuştur.

Ben karşımdakinin hüsnü niyetine dayanarak mukaveleye giriyorum. Eğer tahmin ettiklerim çıkar mukavele benim menfaatıma uygun bir şekil alırsa ne alâ. Almaz sada ne zarar var? Mukavele-nin butlanını ister hem kendi menfaatıma hem de kanuna hizmet etmiş olurum.

Bu hile dolu muhakemenin filiyat sahasında semereler vermesine göz yummak doğru olur mu?

Suale mukavelenin icra edilip edilmediğini göz önünde tutarak cevap verelim.

1 — Tarafeyn mukavaleyi ya tamamen yahut kısmen icra etmiştir. Hukukî butlana rağmen mukaveleyi fiilen muteber tutmak hususundaki arzuları artık aşikârdır. Mukavelenin vücudile meydana çıkan niyetleri bilahire husule gelen icra neticesinde hiçbir şüpheye mahal vermeyecek bir surette ispat edilmiş bulunmaktadır. *Mukavele muteberdir.*

2 — Âkitler mukaveleyi icradan imtina etmişlerdir. O zaman tavru hareketlerini iki türlü tefsir etmek mümkündür.

Evvelâ mukavelenin teşekkülü anında âkitlerin hileli düşüncelere saplandıklarını muhakkak addetmek için katî bir sebep yoktur. Aksini iddia etmek pek alâ kabildir: Onlar böyle bir mukaveleyi icra etmek kasdile yapmışlar fakat sonradan fiilen kanuna karşı gelmek için icradan vaz geçmişler ve mukavelenin icrasını bu gibi mukavelelere izin veren kanunun neşrine kadar zımnen tehir etmişler, Velhasıl şarta muallak bir âkit yapmışlardır.

Âkitlerin haleti ruhiyelerini bu şekilde tahlil etmek kendilerinin fevkalâde hüsnü niyet sahipleri olduklarını kabul etmek demektir

Binnetice bu tahlil hukukî prensipler bakımından gayri kabili tenkit-tir. Zira bu prensipler bize âkitlerin mümkün mertebe hüsnü niyet sahibi olduklarını kabul etmemizi emretmektedirler. Binaenaleyh yeni kanunun ilânından itibaren mukaveleyi muteber addetmek lâzım gelecektir.

Saniyen, bu def'a hukukî sahayı bırakarak daha realist bir saha üzerinde münakaşayı kabul edelim. Ve farzedelim ki tarafeyn kendilerine isnat ettiğimiz şekilde hileli bir muhakeme yapmaktan çekinmişler ve birbirlerini aldatmak emeli ile yani suiniyetle bu âkte girmişlerdir. Butlanı istemekle suiniyetini artık bariz bir şekilde isbat eden bir kimseye mahkeme kapılarını kapamak veya onun butlana istinaden yaptığı def'i dinlememek doğru olmaz mı? Suiniyeti kanunun nimetlerinden istifade ettirmek yanlış bir hareket değil midir?

Mes'elenin bu cephesi ise taraflarından ziyade cem'iyeti ve intizamı âmmeyi alâkadar eder.

V

Bu nokta üzerinde tevakkuf etmezden evvel hatıra gelebilecek bir itiraza cevap verelim. Butlana ait kaidelerin zaten B. K. nın 65 maddenin mevcudiyetile hükümleri daraltılmıştır. Bir de «Butlanı isteyen kimse suiniyet sahibidir. Onun iddaasını dinlemeğe ve âktin butlanını ilân etmeye mahal yoktur.» Denilirse artık B. K. nın 20 inci maddesi özünden mahrum kuru bir cümle olarak kalmaz mı? Dava esnasında *yalnız* âktin butlanını isteyen kanun mevcut bulundukça bu itiraz yerindedir. Fakat faraziyemiz mucibince dava mahkemeye yeni kanundan *sonra* intikal etmiştir. Her iki kanunun da eski hâdiseye tatbik edilip edilmemesi için ayrı ayrı birtakım sebepler vardır. Şimdi mes'elemiz şu suale irca edilmiş olunuyor:

İntizamı âmmenin eski bir ihtiyacına cevap vermek için eski kanunu mu tatbik etmeli? yoksa intizamı âmmenin eskiden olduğu gibi şimdi de emrettiği bir kaideye, verilen sözün tutulması, suiniyete cevaz verilmesi kaidesine mi riayet etmeli? *Hangi şıkta vicdanı âme daha az müteessir olacaktır?*

İntizamı âmmenin âmir bulunduğu bu iki prensibi tartmak nihayet hâkimin bileceği bir iş gibi gözükmektedir. Mamafih bu tercihi hâkimin ihtiyarına bırakmak doğru değildir. Zira vazîî kanunun ta-kindığı vaz'iyetten mülhem olarak bu tercihi bir def'a mahsus olmak üzere yapabilir ve umumî bir kaide koyabiliriz.

Mademki eski kanun kaldırılmış ve hüsnü niyete dair olan hükümler baki kalmıştır. Bundan istihraç olunabilinir ki eski kanunun mer'iyeti anında bile bu kanuna karşı gelmek hüsnüniyet kaidesine aykırı hareket etmekten *daha az* içtimâî vicdanı müteessir ediyordu. Eğer böyle olmasaydı eski kanun kaldırılır mı idi? Vakıa böylelikle vazîî kanunun halen mevcut olan içtimâî haleti ruhiyeyi biraz geç duyduğunu kabul etmiş oluyoruz. Binnetice muhakememiz bir dereceye kadar müphem hattâ yanlış gözükebilir. Fakat mes'ele üzerinde daha derin düşünülecek olursa yeni kanunu tatbik etmekle intizamı âmmenin daha *az değil hiç bir surette* müteessir olmadığını ileri sürmek kabildir. Zira gayri kanunî bir mukavelenin *teşekkülü değil icrasıdır*. ki intizamı âmmeyi haleldar eder. Hattâ bir adım daha atarak diyebiliriz ki : gayri kanunî bir mukavelenin icra edildiği anda değil böyle bir mukaveleye mahkemenin muttali olduğu andan itibaren sosyal vicdan müteessir olmuştur. Faraziyemiz mucebince mahkemenin itilâi yeni kanun neşrinden sonra vuku bulmuştur. Yeni kanun ise mukavelenin artık âmme vicdanını haleldar edemeyeceğini ispat etmektedir.

Burada, müdafaa ettiğimiz hal tarzının ceza hukukunda verilen sureti halle müşabih olduğunu işaret etmek isteriz. Malûmdür ki muhaffefi ceza olan kanunlar neşrinden evvel vuku bulmuş suçlara da tatbik edilir. Şüphe yoktur ki ceza kanunun menettiği fiiller medenî münasebetleri tanzim eden kanunların cevaz vermediği hâdiselerden daha fazla intizamı âmmeyi rencide ederler. Ona rağmen evvelce mevcut olan bir cürmü ortadan kaldıran bir kanunu makabline teşmilde tereddüt gösterilmemektedir. Zira bugün intizamı âmmenin istihdaf etmediği bir gaye uğrunda "ferdî hürriyeti" feda etmek manasız olacaktır. Bu son cümledeki "ferdî hürriyetin" yerine «hüsnü» niyet kelimesini ikame ederek intizamı âmmenin bugün yapılmasında bir beis görmediği mukaveleyi bozmaya, sırf eski bir yasağı tatmin için hüsnüniyet kaidelerini çiğnemeye bir sebep yoktur deyebiliriz.

Yukarıdaki muhakememize şöyle bir cevap verilebilir. Intizamı âmme bu gün bugibi mukaveleleri yasak etmiyor. Fakat bu mukavelenin teşekkülü sırasında ve icrası müddetince böyle bir yasak mevcuttu. Evet şimdi yeni kanunun neşrinden sonra mukaveleyi batıl addetmekle geç kalacağız. Fakat gayri kanunî bir mukaveleyi meşru kılmakla kanuna karşı gelenlere fazla mûsâit davranılmış olmayormu? Bu gibi mukaveleleri yapmakta menfaatları olup ta vicdanlarının sesine uyarak sırf kanuna riayet etmek için bundan vazgeçmiş olanlar zarara sokulmuyor mu? Hem sonra gayri meşru vaz'

iyetleri meşru yapmakla vatandaşlara başka hâdiselerde başka vesilelerle kanunlara karşı gelmek fikri telkin edilmiş olmuyor mu?

Bu itirazla cevap vermek mümkündür. Kanuna riayet edenlerle hürmetsizlik gösterenler arasında bir müsavatsızlık yaratılmış olduğu iddia ediliyor. Fakat bunu kabul etmeye imkân yoktur. Çünkü bu müsavatsızlık müsbet bir şey değildir. Muti vatandaşlara kendilerinin belki hiçbir zaman akıllarından geçirmemiş oldukları niyetler isnat olunamaz. Muhtemel zararlar tazminata hak vermez, hukukî neticeler tevhit edemez. Çünkü Hukuk mevcut olan hâdiselere doğru eğilir müspet hâdiselerle sabit olmayan müphem niyetleri, gizli emelleri nazarı itibare alamaz. İnsanların adaleti pozitif hâdiselere münhasır kalır daha ileriye gidemez. Diğer cihetten vatandaşların bugün batıl olan bir âktin müstekbel bir kanun sayesinde meşru olabileceğini görerek hali hazırdaki kanunlara mugayir harekete yeltenmeleri korkusu da yersizdir. Zira bugün gayrı meşru bir vaz'iyet yaratan bir şahıs aynı zamanda yeni kanunun neşrini sigortalamış değildir.

Hülâsatan mes'elemiz gerek tarafların idaresi zaviyesinden gerek intizamı âmme bakımından tetkik edilirse edilsin varacağımız netice şudur: Mukavele muteber olacaktır.

VI

Bu hal tarzının meşhur «müktesep haklar» nazariyesinin tatbiki ile elde edilen sureti halden farklı olmasında artık beis yoktur. «Batıl mukavelenin teşekkülü anından itibaren butlanını dermeyer etmek bir hakkı mükteseptir. mukavele batıl olmakta devam edecektir.» deyenlere vereceğimiz cevabı şu üç nokta atrofında toplayabiliriz:

1 — Hakkı müktesep nazariyesini son asrın meşhur müellifleri kabul etmemektedir. (Colin ve Cepitant, Planiol, Roübler).

2 — Mahkeme içtihatları bu tabiri kullanmakla beraber bu nazariyeyi kanunun makabline teşmil edilip edilmemesi hakkında bir kıstas olarak istimal etmiyorlar. Kararlarda «hakkı müktesep vardır» denildiği zaman kanunun makabline şumul olmayacağı ifade edilmek isteniliyor. Bu iki tabir birbirinin müteradifidir. Yoksa biri diğerini izah edecek iktidarı haiz değildir.

3 — Hakkı müktesep nazariyesi, mukavelelerden doğan hakların müstekbel kanunların tesirinden masun kalması fikri üzerine kurulmuştur. Çünkü mukavelenin teşekkülü anında tezahür etmiş olan fertlerin iradesile yeni kanun arasındaki ihtilaftata galibiyetin

ferdî iradede kalması istenilmektedir. Binnetice bu iki unsur arasında bir ihtilâf olmadığı zaman, yeni fertlerin iradesi yeni kanunun hükümlerine muvafık bir tarzda tezahür ettiği vakit eski kanunun tatbikini istemek hakkı, mevcut olmadığından hakkı müktesep de mevcut değildir. Ve yahut başka bir tabirle hakkı müktesep mevcut ise ancak tesis edildiği gaye uğrunda kullanılabileceğine göre başka bir gaye zımmında kullanılması nihayet bu hakkın sufiistimalini teşkil eder.

VII

Şimdiye kadar yazdığımız satırlar âkitleri alâkadar etmektedir. Mes'elemiz B. Kanun 20 inci maddesinin temas ettiği mutlak butlanı ilgilendirdiği cihetle şahsı salislerin butlanı istemek hususundaki haklarını ne yapacağız?

Evvelâ şunu söyleyelim ki vaziî kanunu şahıs salislere böyle bir hak tanıyorsa mutlak butlanla malûl olan âkitlerin fiilen yaşamasını arzu etmediğindendir. Vaziî kanun istiyor ki bu hak sadece tarafeynin elinde değil herkesin elinde bulunsun, butlanın müşahadesinde meşru bir menfaati bulunan her kimse mahkemeye müracaatla âkti bozsun, öyle ki intizamı âmmenin emirleri yerine getirilmiş olsun. Velhasıl vaziî kanun bu hakkı üçüncü şahıslara intizamı âmmenin takip ettiği hedefin elde edilmesi zımmında vermiştir. Bu Hukukî butlanın fiilen tahakkuk edebilmesini temin eden bir *vasıta*dır.

Binaenaleyh yukarıda gösterdiğimiz veçhile intizamı âmmenin âktin butlanını istemekte bir menfaati artık mevcut değilse şahsı salislere bu hakkı tanımakta devam etmeye mana da yoktur. Fakat intizamı âmme bir fiili yasak ettiği vakit bu yasağın sebepleri meyanında bir takım ahlâkî, içtimâî iktisadî, mülâhazalar olduğu gibi aynı zamanda üçüncü şahısların korunması fikri de bulunabilir. O zaman yasağın en mühim sebebini göz önünde tutmak icap edecektir. Fransız mahkeme içtihadından klâsik bir misal alalım. Borsada vadeli satışlar 1855 den evvel bir bahis, oyun mahiyetinde görülmekte ve batıl sayılmakta idi. 1855 den sonra bir kanun bu butlanı kaldırdı. Borsada vadeli satışların batıl addedilmesinin bir çok sebepleri vardı. Sırf bir spekülasyon sayesinde büyük kazançlar elde etmek gayri ahlâkî addediliyordu. aynı zamanda hava oyunlarının makûs neticeleride nazarı itibare alınarak ailelerin mallarını bu tehlikeden masun tutmak isteniliyordu. Ve belki de alacaklıları kendi borçlularının düşüncesiz hareketlerine karşı vikaye etmek fikri de yok

değildi. İntizamı âmmenin istihdaf ettiği gayeler meyanında alacaklıları yani üçüncü şahısları korumak endişesi çok az yer tuttuğundan, vazîf kanun diğer gayelerin istihsalinden vaz geçtikten sonra yani artık vadeli satışları muteber addettikten sonra şahsî salislerin evelki butlanı dermeyan etmelerini kabul etmek mantıksızca bir hareket olmaz mı? Gaye ortadan kalkınca vasıtaya ihtiyaç kalmaz. Şahsî salislerin arzularını tatmine mahal yoktur.

Fakat intizamı âmmenin koyduğu yasak sırf şahsî salislerin menfaatından mülhem olmakta ise mes'ele değişir. Meselâ kanun filan âktin filan şartlara uymadığı takdirde himaye etmek istediği şahsî salislere karşı hüküm ifade edemeyeceğini bildirmektir. Sonra ikinci bir kanun böyle bir âktin evvelki kanunun koyduğu şartlara riayet etmeksizin üçüncü şahıslar karşısında da muteber olacağını söylemektedir. Şimdi eski kanunun vazettiği şartlara riayet etmeksizin eski kanunun mer'iyeti zamanında yapılmış âkti artık muteber addedebilir miyiz? Hayır, zira eski kanun üzerine üçüncü şahıslar pek haklı olarak dayanmışlar ve başka tedbirlere müracaatı lüzumsuz addetmişlerdir. Fakat şunu da söyleyelim ki, bu şıkta (nullité-butlan) değil (inopposabilité-üçüncü şahıslara karşı hükümsüzlük) mevzuubahstır. Meselâ mukaveleden doğan şuf'a hakkı tescil edilmediği takdirde hattı zatında batıl değil üçüncü şahıslara karşı hükümsüzdür. Mafih bazı ihtimaller mevcut olabilir ki âkit hattı zatında batıldır. Ve bu butlana sebep bir takım içtimâî mülâhazalardan ziyade üçüncü şahısların himayesidir. O zaman kanun inopposabilité tabirini kullanmış diye âkti şahsî salislere karşı muteber mi addedeceğiz? Burada hâkime bir tâktir hakkı tanımak lâzım gelecektir. Eğer şahsî salis haklı olarak eski kanuna dayanmış ve tavrı hareketini o na göre tanzim etmiş ise tarafeyn arasında muteber olacak âktin şahsî salise karşı hüküm ifade edemeyeceğini kabul etmek icap edecektir. Velhasıl prensip itibarile evvelce batıl olan âkit yeni kanun sayesinde şahsî salislere karşı muteber sayılacak yalnız bazı istisnâî hallerde hâkim takdir hakkını kullanarak şahsî salislere karşı böyle bir âkti hükümsüz addedebilecektir.

VIII

Vardığımız neticeleri hangi hukukî kalıba dökerek ifade etmeli? Evvela yazımızın başında gösterdik ki batıl olan bir âktin sonradan muteber olması keyfiyetini *kanunî bir icazet* şeklinde tahlil edebiliriz. İkinci bir yol da şu olabilir. Planiol'un verdiği tarifi kabul etmeğe.

sebepe yoktur. Onun tarifi yerine yeni bir tarif vaz ederek diyebiliriz ki:

Eskiden muteber olan bir âkti yeni bir kanun mucibince batıl addetmek veya bu âktin tevhit etmiş olduğu neticeleri bu kanuna göre tadil etmek yeni kanunu maziye teşmil etmek demektir.

Planiol'un tarifi (hendesî-a priori) idi. Bizimki ise (empirique) ve daha ziyade (constructif-inşaidir). Lalande Vocabulaire de Philosophie-Définition) Fakat biz bu iki tarifi felsefe bakımından değil hukuk zaviyesinden arzettiği farkın üzerinde durarak yazımıza niha-yet verelim.

Planiol'un tarifi, makalemizin başında gösterdiğimiz veçhile kullandığı umumî tabirler dolayısıyla hem evvelâ muteber sonra batıl olan âkitleri hem de evvelâ batıl sonra muteber olan mukaveleleri ihtiva etmektedir. Yani yeni bir kanunun bu iki zıt ameliyeyi yapamayacağını ve yaptığı taktirde makabline şümülû olduklarını, hukukî prensiplere aykırı hareket edilmiş olunduğunu ifade etmektedir. Bizim tarifimiz bu iki ameliyeyi müşabih tutmamakta dır. Evet tarifimizden de anlaşıldığı üzere muteber bir âktin sonradan yapılacak bir kanunla bozulamayacağını kabul ediyoruz. Fakat aksi ameliyede hiçbir beis görmeyoruz. Batıl olan bir âkit yeni bir kanun sayesinde pek alâ muteber olabilir. Ve o zaman bu kanunu makabline şümülû olan ve binnetice hukuk kaidelerine muhalif bulunan bir kanun şeklinde telâkki etmek doğru değildir. Zira kanunların makabline şümulsuzluğu prensibinin dayandığı sebepler hiçbir suretle yeni bir kanunun, esasında batıl olan bir âkti muteber kılmasına mani olamazlar. Bu ciheti ise şu yazımızla ispat etmiş olduğumuzu zannediyoruz.

Belçika Ceza Evlerinde mükerrirlerin ıslahı

Yazan: Dr. Faruk EREM

İlk defa suç işleyen bir kimse cemiyet için kaybolmuş bir insan değildir. İyi bir tecziye sisteminin tatbik olunduğu bir hapishanede cezasını çeken bir mahkûmun yeniden suç işlemeyeceğini ümit edebiliriz. Eğer bir memlekette tekerrür adedi çoğalıyorsa, her şeyden evvel o memleketin ceza mevzuatının ve bilhassa ceza evleri sisteminin ıslahı icap eder. Ve bu ihmal edilmemesi lâzım gelen bir vazifedir. Tekerrürün önüne geçmenin, hiç olmazsa, ehemmiyetli bir derecede yüzde nisbetini indirmenin kabil olduğu bugün modern ceza hukuku tarafından kabul edilen bir kakikattir. Tekerrür sosyal bir hâdisedir, ve önüne geçilebilir.

Biz burada bugün en ileri ceza evleri sistemine malik olan bir milletin, Belçikalıların, tekerrürün önüne geçmek için ne gibi tedbirler aldıklarını tetkik edeceğiz.

* * *

Belçika ceza kanunun 54 den 57 ye kadar olan maddeleri tekerrürden bahs etmektedir. Tamamile klasik nazariyenin tatbikinden ibaret olan 8 Haziran 1867 tarihli Belçika ceza kanununda, tekerrür bakımından hiç bir yenilik yoktur. Fakat buna ragmen ceza kanununun bu bahse ait ahkâmını kısaca görmek, en modern ceza nazariyelerine dayanan 1930 tarihli — Cemiyeti Koruma — kanununu anlamak için faidelidir.

Bütün ceza kanunları gibi, Belçika kanununa göre de, tekerrür evvelce verilen bir mahkûmiyet kararını icap ettirir. Bundan başka mahkûmiyetin bir ceza mahkûmiyeti olması, kararın bir Belçika mahkemesi tarafından verilmiş olması icap eder.

Belçika ceza kanunu muhtelif tekerrür ihtimallerini ayrı ayrı tetkik etmektedir:

1 — Bir cinayet suçu [1] işledikten sonra diğer bir cinayet suçu işlemek hali: Bu halde tekerrür tam bir esbabımüşeddide olarak telâkki olunur. Hâkim son işlenen suç için kanunun gösterdiği nisbetler dahilinde cezayı artıracaktır.

2 — Bir cinayet suçu işledikten sonra bir cünha suçu işlemek hali: Yani ilk işlenen suç, ceza kanununun cinayet olarak vasıflandırdığı bir suçtur. Bu suç için mahkûmiyet kararı verildikten sonra, suçlunun bir cünha suçu işlemesi halinde ceza kanununun 56 ncı maddesi ahkâmı tatbik olunacaktır. Bu maddeye göre hâkim, cünha için kanunun verdiği cezanın âzâmî hattinin iki misline kadar çıkabilir.

3 — İkinci ihtimalin aksi, yani bir cünha suçu işledikten sonra bir cinayet işlemek halini 1867 kanunu tekerrür olarak kabul etmiyordu. Bunun sebebi de, bir cinayet cezasının suçluya infazının, onun islâhını temine kâfi olacağı kanaatidir. Cinayet suçundan ötürü, suçluya verilen ceza, cünha cezasından yüksektir. Binaen aleyh, tekerrürü esbabı müşeddide haline getiren sebep yani suçluya verilen cezanın kâfi gelmediği kanaati mevcut değildir. Fakat 1930 yılında ilerde hükümlerini tetkik edeceğimiz cemiyeti koruma kanunu bu düşüncüyü terkkederek cünhadan sonra cinayet halini de tekerrür olarak telâkki etti. Yalnız suç ve suçluyu düşünen 1867 kanununu tamamlayan ve her şeyden evvel cemiyeti suçlulara karşı müdafaa gayesini güden, yani cemiyeti koruyan 1930 kanunu halen Belçikada tekerrür adedini azaltan âmillerin başında gelmektedir.

4 — Bir cünha suçu işlendikten sonra diğer bir cünha suçu işlemek hali: kanun bir cünhadan sonra cünha işlemeği ancak,

a — birinci suçun cezasının en aşağı bir senelik hürriyeti bağlayıcı ceza olması,

b — İkinci suçun birinci mahkûmiyetten beş yıl içinde işlenmiş olması, halinde tekerrür ahkâmına tâbi tutmaktadır.

5 — Bir kabahat suçundan sonra diğer bir kabahat suçu işlemek hali: Bu hale tatbikatta nadiren tesadûf olunur. Çünkü Belçika vazıf kanunu, kabahat için tekerrürü, ancak bir kabahat suçu işlendikten bir yıl içinde aynı kabahatin yeniden ikai halinde kabul etmektedir.

[1] Belçika ceza hukukunda suç kabahat, cünha, cinayet olmak üzere üçe ayrılır. Kabahat ceza kanununun bir günden yedi güne kadar hürriyeti bağlayan bir ceza ve bir fırıktan yirmi beş fıranka kadar para cezasile cezalandırıldığı suçtur. Bu iki cezanın birlikte veya müstakilen hükmedilmesi kabildir. Cünha kanunun s-kiz günden beş seneye kadar hürriyeti bağlayıcı bir ceza ve yirmi beş fırıktan fazla para cezasile tecziye ettiği suçtur. Cinayet, kanunun beş yıldan fazla hürriyeti bağlayan bir ceza ve yirmi beş fırıktan fazla para cezasile tecziye ettiği bir suçtur. Para cezası, cinayetler için aslî ceza olarak hükmolunamaz.

Bu suretle 1867 tarihli kanunun tekerrürü alâkadar eden hükümlerini hülâsa etmiş bulunuyoruz. Belçika hukukunda çok büyük bir rol oynayan ve bütün hukukun kaynağı olarak telâkki edilen mahkeme içtihadı bu ahkâmı tefsir etmiş ve tatbikatın verimlerine uygun bir hale getirmiştir.

Belçika temyiz mahkemesinin 11-6-1899 tarihli bir kararına göre her hangi bir ceza mahkemesi tekerrürü bir esbabı müşeddide olarak kullanabilmek için verdiği kararda kanunî şartların ve bilhassa son suçun ikâi halinde kaziyeyi mahkeme halini almış bir mahkûmiyetin mevcudiyetini zikretmeğe mecburdur. Bu şarta ademi riayet nakz sebebidir.

Yine temyiz mahkemesinin 21-5-1902 de verdiği bir karara göre meşruten tahliyesi zarfında mahkûmun bir suç işlemesi halinde tekerrür ahkâmı tatbik olunacaktır. Diğer bir tabirle meşruten tahliye tekerrüre mani olan bir sebep değildir. Tekerrür bakımından, meşruten tahliye edilen suçlu cezasını çeken bir suçluya benzetilmektedir.

Gând istinaf mahkemesinin 12-3-1902 de verdiği bir karar tekerrür bahsında ehemmiyetli bir noktaya dokunmaktadır. Bu karara göre tekerrür için ikinci suçun işlendiği anda tekerrürü esas teşkil eden suçun cezasının çekilmiş olması veya müruru zamana uğramış bulunması şart değildir. Bu anda birinci mahkûmiyet kararının katılmış olması kâfidir. Buraya kadar işaret ettiğimiz hükümler 1930 tarihli Cemiyeti koruma kanunu ile tadil edilmemişlerdir. Fakat yeni kanun tekerrürün önüne geçebilecek bir çareyi ortaya attı. Bu çare — hükûmetin emrine verilme — tetbiridi. Ceza hukukunda yep yeni bir mefhum olan tetbirin tetkikinden evvel, Cemiyeti koruma kanunundan bahsetmeği faideli buluyoruz. 1930 yılında yapılan bu kanun büyük cezacı Adolphe Prins in yetiştirdiği adamların eseridir. Bu gün ceza hukuku ile meşgul olan herkes, Von Listz ve Van Hamel in ismi yanında Prins in ismini de hatırlar. Bizce Prins in kurduğu mektebin kudreti ceza hukukunda yeni bir nazariye ortaya atmasında değil, ceza evleri sahasında yeni bir ufuk açmasındadır. Hapishaneleri ıslâh edilmemiş bir memlekette en modern ceza kanununun hiç bir faide temin edemeyeceğini ilan eden Prins in eserleri Belçika cezacıları için mukaddes bir kitap halinde yaşamaktadır. 1930 kanunu Prins in dilediği gibi, cemiyetin kendini koruması ihtiyacına cevap verir. Bu kanun iki sınıf suçluyu — anormal suçlular ve mükerrirler — muvakkaten cemiyet haricine çıkararak veya onları çok

hususî muamelelere tâbi tutarak cemiyet için zararsız hale getirmektedir. Bu kanun mucibince mükerrirler ve anormal suçlular — Cemiyeti koruma müesseseleri — namındaki hususî ceza evlerine konacak ve oradan islâh edilmedikçe çıkamayacaklardır. Belçikada bu kanun mecliste hararetli müzakere ve münakaşalara meydan verdikten, müteakiben beş Adliye nazırı tarafından parlamentoda müdafaa edildikten sonra kabul edildi. Hükûmetin ilk teklifinde lâyiha üç kısmı ihtiva ediyordu. Birinci kısım anormal suçlulara, ikincisi mükerrirlere, üçüncüsünde genç suçlulara tahsis edilmişti. Üçüncü kısmın teşriî meclisler önünde sonu gelmeyen münakaşalara yol açtığını gören icra kuvveti üçüncü kısım hakkındaki teklifini geri aldı, ve kanun 11 Mayıs 1930 tarihli resmî ceridede neşrolunarak mevkii meriyete girdi.

Bu izahattan anlaşıldığı gibi, Cemiyeti Koruma Kanunu, biri mükerrirlere, diğeri de anormal suçlulara yani T. C. K nun tabiri ile (Fiili işlediği vakit şuurunun veya harekâtının serbestisini selb edecek surette aklî malûliyete mübtela olan) lara tahsis edilmiş iki kısımdan ibarettir. Biz burada yalnız mükerrirleri alâkadar eden kısmı tetkik edecek ve bu hükümlerin Belçika Ceza evlerinde nasıl tatbik olunduğunu göreceğiz. Bu tetkikimizin yegâne faideli olabilecek tarafı, yukarda kısaca izahına çalıştığımız Belçika Ceza Kanununun ahkâmı değil, bu hükümlerin kifayetsizliği önünde Belçika vazîf kanununun aldığı tedbirlerin tetkikidir.

*
* *

Cemiyeti Koruma Kanununun 24 den 28 ze kadar olan maddeleri tekerrür bahsinde yeni fikirler ortaya koydu. Her kesin kolaylıkla teslim edebileceği gibi, bir kaç kerre hapishaneye girip çıkan suçlular üzerinde ceza, beklenilen tesiri yapamamaktadır. Bir iki mahkûmiyetten sonra mükerrir, hapishane hayatına alışır, hapishane mükerrir için harici hayatın yorgunluklarını giderecek bir melce haline gelir, hapishane ve hürriyeti bağlayıcı bütün cezalar, ceza evlerine bir kaç defa girip çıkan mahkûmlar için korku veren cezaî müeyyide vasfını kaybetmiş olurlar. Binaenaleyh yapılacak şey aynı mahiyette olan cezayı uzatarak ağırlaştırmak değil bir takım islâh edici tedbirlerle onu tamamlamaktır. Her hastalığın ayrı bir ilâcı olduğu gibi her sınıf suçlu için de ayrı bir ceza sistemi yaratmak mecburiyetindeyiz. Suç işlemekte ısrar eden suçluya onun islâhı nefisini temin edemiyen hapis cezasını verdikten ve bu cezayı

çektirdikten sonra serbest bırakmak onu suç işlemeğe davet etmekten ibaret kalır. Bu hakikati kavrayan Belçika vaziî kanunu, ceza kanununun ahkâmına dokunmaksızın, cezanın çekilmesinden sonra suçlunun serbest bırakılmayacağını ve cemiyetin onunla meşgul olmakta devam edeceğini ve ancak yeniden suç işlemeyeceğine kanaat hasıl edildiği zaman serbest bırakılacağını ilân etmektedir. Cemiyeti Koruma Kanununa göre mükerrir ağırlaşan cezasını çektikten sonra muayyen bir zaman için hususî bir müesseseseye konulacaklar ve ıslâh edileceklerdir. Hükûmetin emrine verilmesi onun bu hususî müesseseseye yerleştirilmesini tazammun eder. Hangi ahvalde hükûmetin emrine verileceğini ve ne kadar zaman bu hususî müesseselerde tutulacağını tetkikten evvel, Belçikada münakaşayı mucip bir meseleden, hükûmetin emrine verilme tedbirinin mahiyetinden bahs edelim.

Hükûmetin emrine verilmek hali bir emniyet tetbirimidir? yoksa bir cezamıdır? Hiç şüphe yokki Belçika vaziî kanunu bu tetbiri ortaya attığı zaman bir emniyet tetbiri yani cemiyeti mükerrirlere karşı korumak için bir çare yaratmak istiyordu. Temyiz mahkemesi bu fikri kabul etmeyerek kanunu başka bir yola tefsir ile vaziî kanunun maksadını ber taraf etti. Belçika Temyiz mahkemesine göre (Hürriyeti uzaktan veya yakından tehdid eden her şey) cezadır. Binaen aleyh hükûmetin emrine verilen suçlunun hürriyeti muayyen sahalarda tehdid edildiğinden bu tetbir ceza olarak telâkki edilecektir.

*
* *

Bir mükerrir hangi ahvalde hükûmetin emrine verilebilir?

Bu sualin cevabını cemiyeti koruma kanununun 24 ve 25 inci maddeleri vermektedir.

1 — Bir cinayet suçu işledikten sonra diğer bir cinayet suçu işlemek hali: 24 üncü maddeye göre bir cinayet suçu ikandan sonra yeniden bir cinayet suçu işleyen mükerrir, 20 sene müddetle mahkeme tarafından hükûmetin emrine verilecektir. Mahkeme için bu bir mecburiyettir. Bu sınıf mükerrirler için kanun hâkimlere hiç bir takdir hakkı bırakmamaktadır. Binaenaleyh bir cinayetten sonra yeni bir cinayet suçu işleyen mahkûm evvelâ cezasını çekecek ve sonra da 20 sene müddetle hükûmetin emri altında tutulacaktır. Yalnız şurasını da işaret edelim ki, siyasî suçlar en ağır bir cezayı mucip olsalar bile bu ahkâma tâbi değildirler. Belçika vaziî kanunu alelâde suçlu ile siyasî suçluları suç işlemeğe sevkeden âmiller arasındaki farkı

göz önünde tutarak siyasi suçluları kanunun çerçevesi haricinde bırakmıştır. 24 üncü maddenin tetbik edilemeyeceği diğer bir halde ilk suçu verilen cezanın müebbet kürek (müebbet ağır hapis) veya idam cezası olması halidir. Bu halde cezanın müebbet bir ceza olması, hükûmetin emrine verilmek imkânını bertaraf eder.

2. — Diğer tekerrürleri halleri: Kanunun 25 inci maddesi diğer sınıf mükerrirleri nazarı itibare almaktadır. 24 ile 25 inci maddeler arasındaki esaslı farklardan biri de, bir cinayet suçundan sonra diğer bir cinayet suçunun ikâ halinde mükerririn hükûmetin emrine verilmesi mecbur olduğu halde, 25 inci maddede aşağıda göstereceğimiz tekerrür hallerinde hâkime takdir hakkı bahsetmektedir. Binaenaleyh hâkim mükerrirlerin cezasını çektikten sonra hükûmetin emri altına verilip verilmeyeceğini kendisi takdir edecektir. Bu haller şunlardır:

a — Bir cünhadan sonra cinayet veya bir cünhadan sonra diğer bir cünha işlemek hali: Kanun bu iki tekerrür halini aynı ahkâma tutmuştur. Ne kadar zaman için mükerririn hükûmetin emrine verileceğine gelince, bu müddet son suçun cezasının bir sene veya daha fazla olması halinde on sene, son suçun cezasının bir seneden az olduğu ahvalde ise beş seneden on seneye kadardır.

b — Bir cünha suçu işledikten sonra bir cinayet suçu işlemek hali: Yukarıda izah ettiğimiz bu tekerrür hali 1867 tarihli kanunda mevcut olmayıp, 1930 tarihli Cemiyeti Koruma Kanunu ile meydana getirilmiştir. Kanun bu sınıfta bulunan mükerrirlerin beş seneden on seneye kadar hükûmetin emrine verilebileceklerini kabul etmektedir.

c — 25 inci maddenin son fıkrası çok hususî bir vaziyetten bahseder. Bu fıkra da mevzuabahsolan suçlu (on beş senelik bir müddet içinde, her biri en aşağı altı aylık hürriyeti bağlayan bir cezayı mücip üç suç işlemiş ve suç işlemekte ısrar edeceği kanaatini veren) suçludur. Bu şahıs beş seneden on seneye kadar hükûmetin emrine verilebilecektir. Bu madde dikkatle okunacak olursa, vazî kanunun yalnız mükerrirleri kasdetmek istemediği anlaşılır. Kanun on beş yıl içinde işlenilecek olan suçtan bahsetmiş fakat bu suçların bir hükûmle neticelenip neticelenmediği noktasında ısrar etmemiştir. Yani 25 inci maddenin son fıkrası yalnız tekerrür hallerini değil, aynı zamanda, içtima hallerini de ihtiva etmektedir. Bu madde ahkâmını tatbik etmek için şu üç şartın mevcudiyeti elzemdir:

1 — On beş sene zarfında üç suçun ikâ edilmiş olması,

2 — Her suçun en aşağı altı aylık hapis cezasını müstelzim bulunması,

3 — Suçlunun suç işlemekte devam edeceği kanaatini hâkimde uyandırmış olması.

Bu maddenin en büyük hususiyeti, bu son şartta mündemiçtir. Suçlunun onbeş yıl içinde üç suç işlemiş olması onun hükûmetin emrine verilebilmesi için kâfi bir sebep teşkil etmemektedir. Her şeyden evvel mükerririn suç işlemekte devam edeceğine hâkimin kanaat getirmiş olması icap eder. Hâkim suçların mahiyetini, suçlu- içinde yaşadığı muhiti, hâdisenin diğer unsurlarını nazarı itibare alacak ve hükmünü verecektir. Bu sahada hâkimin taktir hakkı mutlaktır. Belçika Temyiz mahkemesi bir kararında, hâkimin 24 inci maddenin bu son şartını hakkile tatbik etmemesine müstenit bir nakız talebini reddetmiş, ve bu işin vazif kanun tarafından yalnız hâkimin vicdanına bırakıldığını ve temyiz mahkemesinin bu mesele üzerinde münakaşa hakkı olmadığını bildirmiştir.

Bütün bu izahattan anlaşıldığı gibi, Belçika vazif kanunu, ceza- cıların (itiyadî mücrimler) namını verdikleri suçlularla meşgul olmak istemiştir.

*
*
*

Bu suretle mahkemenin kararı ile hükûmetin emrine verilen suçlu, cezasının hitamında, tamamen hükûmetin yani Adliye nezare- tinin emrine tâbi olacaktır. Adliye nezareti, cezanın hitamından sonra suçlunun tâbi tutulacağı olacağı rejim hakkında bir karar verecektir. Mükerrir, hâkim tarafından, hükûmetin emrine verildi diye, mutlaka, Adliye nezaretinin suçluyu hususî ıslâh müesseselerine gönderece- ğini zannetmemelidir. Aslı cezanın infazından sonra eğer Adliye ne- zareti, suçluyu ıslâhhaneye göndermeği lüzumsuz bulursa, yani suçlunun ıslâhı nefsettiğine kanaat getirecek olursa mükerriri derhal serbest bırakacaktır. Bilakis cezanın hitamında salâhiyettar ceza evleri makamınca hazırlanan raporlara müsteniden selâh eseri görölmediğini kanaat getirecek olursa hükûmetin emrine verilme tetbiri tatbik olunacak ve mükerrir şimdi tetkik edeceğimiz müesse- selere gönderilecektir.

Bizzat ziyaret etmek fırsatını bulduğumuz bu müesseseler Belçi- kada 15 kânunu evvel 1930 yılında bir kiral kararı ile meydana ge- tirilmişlerdir. Bu müesseseler iki tanedir. Biri Belçikanın St. André — les — Bruges şehrinde, ve kadın mükerrirler içindir. Diğeri de Merxplas dadır, ve erkek mükerrirlere tahsis edilmiştir. Merxplas müessesesinde tatbik edilen sistem tedrici serbesti sistemidir. Yani suçlu, ıslahı nefis derecesine göre muhtelif safhalardan geçerek son

safhaya, yani tam hürriyet safhasına ulaşabilecektir. Bu safhaları sıra ile görelim.

1 inci safha: Müşahade safhası - İlk defa Merxplas a müddei-umumilik kanalı ile gönderilen suçlu, bir hücrede (müşahade altına) alınır. Bu safha en az iki ay sürer. Bu zaman zarfında mahkûm temamile serbest bırakılmaz. Müteaddid defalar hapishane müdürü, baş gardiyan, ve hapishane muallimi tarafından hücrelerinde ziyaret edilecektir. Bundan başka hapishanenin antropoloji mütehassısı da ziyaretler de bulunacak, ve suçlunun bir antropolog gözü ile kusurlarını görmeğe çalışacaktır. Bu şahıslar her ay bir kerre toplanacak, ve müşahade altında tutulan suçlular hakkında alınacak tedbirleri münakaşa edecek ve kararlarını vereceklerdir. İslahhanede çalışmak mecburi olduğundan müşahade zamanında suçlu hücrede yapılabilecek işlerle meşgul olacaktır (karton ve kaat işleri, ayak kabı imali, tahta üzerine oymacılık, ve saire gibi.) Fakat her suçlunun günde iki saat hapishane havlusunda gezmek hak ve mecburiyeti vardır. Bu gezintilerin bir saati sabahleyin, bir saati öyleden sonra islahhane havlusunda ve diğer suçlularla birlikte yapılır. Gezinti esnasında konuşmak yasaktır. Bu gezinti tek dizi halinde, yavaş yürüyüşle ve geniş bir daire çizmek suretile yapılır. Müşahade altına alınmanın yegâne gayesi, suçlunun karakterinin ve ahlâkî durumunun tesbitidir. Eğer bu müşahadeden sonra suçlunun islahı nefsinin temini için büyük emekler sarfetmek icap ettiği görülecek olursa, suçlu (müfsitler gurubu) na ithal edilecektir. Bu guruba ithaline karar verilen mükerrir, münferit hapis rejimi altında cezasını çekmeğe devam edecek ve gece, gündüz diğerlerinden tecrit edilecektir. Bilakis müşahade safhasında, islahı nefsetmiş olduğu anlaşıldığı taktirde mükerrir hürriyete bir az daha yakın olan ikinci safhaya geçirilir.

2 inci safha: İmtahan safhası — Bu safhada mükerrir aynı sınıfta bulunan diğer suçlularla birlikte çalışır, fakat gaceyi, hücrelerinde yalnız geçirecektir. Bu safhada, sabahleyin saat beşte kalkılır, hücre intizama konulur, temizlenir, ve sabah yemeği yenir, saat yedide, islahhanenin atelyelerinde veya civarındaki ceza evine ait tarlalarda çalışırlar, saat dokuzda hapishane atölyelerinde çalışan mahkûmlar havluda gezinirler, bu gezinti yarım saat sürer, saat onbir buçukta yemek yenir, saat on üçte yeniden iş başlar, onyedi buçukta istirahat, on sekizde akşam yemeği yenir, ve bundan sonra mahkûmlar, umumî salonda, kendilerine sık sık verilen konferansları dinlerler. Yat saati yirmide hücreye girilir.ve saat yirmi ikide Merxplas hapishanesinde bütün ışıklar söner, ve koca islahhane sabaha dek derin bir uykuya dalar.

Fakat bu günlük porogram, pazar günleri değişir, her pazar mahkûmlar ıslahhanenin kilisesinde pazar ayinini dinlemeğe mecburdurlar. Pazar sabahları, istirahat salonunda bazı eğlenceler tertip olunur. Yemekten sonra radyo veya konferans dinlenir. gine pazar günleri, mahkûmların aralarında teşkil ettikleri takımlar, futbol maçı ve beden terbiyesi ekzersizleri yaparlar. Suçlu bu imtihan devresinde en az bir sene bulunur. Çalışmağa mecburdur. Eğer bir san'at sahibi ise atölyede bu işi yapabilecektir. Atölye âmir ve hocaları sanatında terakkiyi temin için onu mütemadiyen teşvik edecekler ve kendisine terakki imkanlarını vereceklerdir. Eğer bilakis, bir sanat bilmiyorsa, şahsî kabiliyet ve bilgisi nazarı itibare alınarak mahkûm için bir sanat intihap olunacaktır. Merxplas ıslahhanesinde örgüçlülük, marangozluk, terzilik, ayakkabıcılık yapmağı temin edecek bütün vesaik mevcuttur. İslahhanenin emrinde bundan başka bir de çiftlik vardır. Mahkûmlar gerek çiftlikde gerek ıslahhanenin atölyelerinde ciddi bir şekilde çalışmağa mecburdurlar. Çalışırken konuşulmaz. Ancak, birlikte çalışmanın icap ettirdiği bir iki kelimenin telaffuzu ile iktifa olunur. Her atölyede Suçlular on kişiden az yirmi kişiden fazla olmamak şartile ufak guruplar teşkil ederler. İş zamanları haricinde konuşmak kabildir. Fakat yemekhanede hep birlikte yenilen yemek esnasında konuşmak yasaktır. Bu safhada suçluların her hareketleri kayıt ve temizlik, iktisat fikri, çalışma ve okumaya kabiliyetlerine dikkat edilir. Bu safhada ıslahı nefsettiklerini isbat edenler üçüncü safhaya geçirilirler.

3 üncü Safha: Emniyet safhası — Bu safhaya geçirilen mahkûmlar imtiyazlı bir muameleye tâbi tutulurlar. Meselâ gıda rejimi artar. Diğer safhalarda bulunan suçlular, yalnız bir defa mektup yazmak hakkına malik oldukları halde emniyet safhalarında bulunanlar, makul hududu aşmamak şartile müteaddit mektuplar gönderirler. Bundan maada hapishane müdürünün muvaffakiyeti ile, bir gazete veya mecmuaya abone olabilirler. Bu gazete ve mecmuaların müdürlük tarafından intihap edilmesi icap eder. Bütün bu imtiyazlardan başka, emniyet safhasında bulunan mahkûmlar, diğer sınıflardaki hiç bir mahkûma bahşedilmeyen bir imtiyazdan da istifade ettirilebilirler. Bu imtiyaz (sekiz günden on beş güne kadar izin)dir. Bu iznin müsabet netice verdiği ahvalde uzatılmasıda mümkündür. Bu imtiyaz üzerinde biraz durmağı faideli buluyoruz. Bu izin imtiyazının büyük gayesi, uzun zamandanberi hapishaneden çıkmamış olan mahkûma, serbestçe bir kaç gün yaşamak ve kendi kendini kontrol etmek imkânını vermektir. Bu izinden ancak, kısa bir zaman sonra meşruten tahliye edilecek olan mahkûmlar istifade edebilecektir. Bu suretle

Ceza evinden izin istihsal etmiş olan mahkûm izin müddetî zarfında, kendine bir iş verecek şahıs ve müesseseleri aramakla geçirecektir.

Bu safhada bulunan mahkûmları serbest hayata hazırlayacak Merxplas islahhanesine merbut bir teşkilâtta mevcuttur. Bu teşkilâtın ismi (Sosyal yardım) teşkilâtıdır. Sosyal yardım teşkilâtı mensupları suçluya izin verilmeden evvel suçlunun ailesini ziyeret edecek, aile muhitini tetkik ederek onlara ceza evinden dönmesi muhtemel olan suçluyu kabul etmek isteyip istemeyeceklerini soracaktır. Eğer suçlu ile ailesi arasında bir geçimsizlik mevcut ise bu dargınlığı izale etmeğe çalışacaktır. Temas ettiğimiz Merxpalas ceza evi direktörü, bu sosyal yardım teşkilâtı memurlarının mahkûmları ailesi nezdinde yapmış oldukları temasların çok iyi neticeler verdiğini ve resmî sıfata malik olmayan bu kimselerin mahkûmların ailesinin suç işleyen bir kimseyi yurtlarına yeniden kabulde gösterdikleri tereddüdü kolaylıkla izale ettiklerini söylemektedir.

Hükûmetin emrine mahkeme kararı ile verilmiş olan ve esas cezasını çektikten sonra, Cemiyeti koruma müessesesine yerleştirilmiş bulunan mükerririn tahliyesine karar verecek makam Adliye nezaretidir. Yukarda izah ettiğimiz gibi hâkim, mükerririn esas cezasını çektikten sonra bu müesseselerde ne kadar müddetle muhafaza edileceğini ayrıca bildirir. Hâkim tarafından tesbit olunan bu müddet âzamî bir müddet olup, mahkûmların bundan evvel de tahliyesi imkân dahilindedir. Bu müddetten evvel tahliye iki şekilde olur. Bu iki tahliye halinden biri idarî, diğeri de Adlî bir makamın kararı ile olur.

1 — İdarî makamâtın emir ile tahliye: Bu tahliyenin Belçika ceza evleri sisteminde ismi (tecrûbe tahliyesi)dir. Bu tecrûbe kaydı ile tahliyeden, Cemiyeti koruma kanunu bahsetmemektedir. Fakat bu sükûtta, bu çok faideli tedbirin vazîî kanun tarafından kabul edilmediği neticesini çıkaramayız. Yukarda izah ettiğimiz gibi, mükerririn aslî cezasını çektikten sonra hükûmetin emrine verilebileceğine mahkemenin karar vermiş olmasına ragmen, aslî cezanın hitamında Adliye nezareti suçlunun islahı nefis etmiş olmasına müsteniden, derhal tahliyesini emredebilir. Binaenaleyh Hükûmetin Emrine verilme tetbirinin icrasından evvel suçluyu tahliyeye salâhiyettar olan hükûmetin bu tetbirin icrası sırasında da tahliyeye karar verebileceği be-
dihidir. Zaten suçlunun islahınefs etmiş olduğu görülecek olursa Cemiyeti koruma Kanunundan beklenen netice elde edilmiş olur. ve suçlunun tahliyesine hiç bir şey engel teşkil edemez. Fakat bu tah-

liyenin kayıtsız ve şartsız bir tahliye olarak telâkki edilmemesi icap eder. Bu suretle tahliye edilen mahkûm, ilerde göreceğimiz bazı şartlara riayet etmekle mükelleftir. Bu şartlara ademi riayet yeniden hürriyetinden mahrum edilmesile neticelenecektir. Bu tecrübe kaydı altında tahliye imtiyazından istifade edecek olanlar, yukarda izah ettiğimiz (emniyet safhası)nda bulunanlardır. Bu suretle tahliye edilecek mahkûmların seçimine gelince: bu hususta karar hazırlayacak olan idarî makam, Merxplas ceza evinde toplanan hususî bir komisyondur. Bu komisyonun reisi mahallin müddeiumumisidir. Bundan başka biri Adliye Nezareti tarafından gönderilen, diğeri de sosyal yardım müesseseleri tarafından seçilen iki âza mevcuttur. Bu üç şahıs rey hakkına malikdirler. Bundan başka, Merxpla sceza evi müdürü komisyona iştirak eder. Hapishanenin sosyal yardım teşkilatı memurları da toplantıda hazır bulunabilirler. Merxplas ceza evinin Antropoloji mütehassısı da komisyona iştirak eder sade rey vermeğe hekkı yoktur. Kendi ihtisası dahilinde olan meseleler üzerinde fikrini beyan eder. Bu suretle teşekkül eden komisyon, eğer mahkûmun şarta bağılı olarak tahliyesine karar verecek olursa, bu kararını bir teklif halinde Adliye Nazırına sunar. Bu hususta son ve kati sözü söyleyecek kimse Adliye Nazırı (tatbikatta, hapishaneler umum müdürü) dır. Eğer Adliye Nazırı, mahkûmun tecrübe kaydı altında tahliyesine karar verecek olursa müddei umumilik kanalı ile mahkûm derhal tahliye olunur. Fakat tahliye edilir edilmez, suçlunun üzerinde sosyal yardım teşkilatının kontrolü başlar. Sosyal yardım teşkilatı mensupları, daimi ve sıkı bir şekilde mahkûmun hareketini takip eder ve mahkûmun riayet etmekle mükellef olduğu şartları yerine getirip getirmediğini tetkik ederler. Bu şartlar meyanında, muayyen bir yerde ikamet, sefahat ve içki yerlerine devam etmemek, mahkûmiyetinden evvel tanıdığı bazı kimselerle ve bilhassa eski suç ortakları ile temasa geçmemek mecburiyetlerini sayabiliriz. Sosyal Yardım teşkilatı mensupları, yalnız suçlunun harekâtını takiple iktifa etmeyip, mahkûmun çalıştığı müessese sahibi ve belediye makamâtı ile temasa geçmeğe mecburdurlar. Bu şahıs ve makamlar vasıtasile icap eden malûmatı toplayacaklardır. Sosyal yardım teşkilatı mensupları tarafından hazırlanan raporlar, biri Adliye Nezeretine, diğeri de Merxplas Ceza evi direktörlüğüne gönderilmek üzere iki nüsha olarak hazırlanır. Bu dairelerin salâhiyettar makamâtı, bu raporları dikkatle tetkike mecburdurlar. Eğer bu raporlardan tecrübe kaydı altında tahliye edilen mahkûmun, emredilen şartlara riayet etmediği anlaşılabilecek olursa, tahliye kararı ortadan kaldırılacak, ve suçlu yeniden hürriyetinden mahrum edilecektir.

2 — Adli makamatın emrile tahliye: Bu tahliye şeklinden Cemiyeti Koruma kanunu sarahaten bahsetmektedir. Bu iki tahliye arasında çok esash farklar mevcuttur. İdare makamatın müddetin hitamından evvel emredeceği tahliye ancak, tecrübe kaydı altında tahliye'dir. ve kati değildir. Şartlara ademi riayet tahliye kararının geri alınmasını icap ettirir. Halbuki Adli makamatın kararı ile emrolunacak tahliye katidir ve geri alınamaz. Cemiyeti Koruma Kanununa göre bu tahliye kararı mahkûmun talebi ile salâhiyettar istinaf mahkemesi [1] tarafından verilecektir. Eğer hükûmetin emrine verilmek tetbiri on seneden az ise mahkûm aslî cezasını çektiği tarihten itibaren üç sene sonra tahliyesini, istinaf mahkemesinden talep edebilir. Talebin reddi halinde yeni bir talep ancak ret tarihinden itibaren üç senelik bir müddet hitamından sonra yapılabilir.

Eğer hükûmetin emrine verilmek müddeti on seneden fazla ise, tahliye talebi ancak, aslî cezanın hitamından beş sene sonra yapılabilir. Ret halinde yeniden bir talep için beş senelik bir müddetin daha geçmesi icap eder. Bu tahliye talebinin hangi usullere tevfi kan yapılacağına gelince; mahkûm, mahkûmiyet kararını veren mahkemenin tâbi olduğu istinaf mahkemesi Baş müddei umumîliğine istidasını gönderecektir. Talebi alan müddei umumî 28 inci madde ahkâmı dairesinde icap eden bütün malûmatı toplamakla mükelleftir. Bu malûmatı bilhassa sosyal yardım teşkilâtı mensuplarına müracaat ederek toplayacak ve suçlunun yaşadığı muhit hakkında araştırmalar yapacaktır. Bu suretle topladığı malûmat ve dosyasına kendi mütalâası ile birlikte, salâhiyettar istinaf mahkemesinin alâkadar dairesine gönderir. Suçlu istinaf mahkemesinin vazifedar dairesi huzurunda bir avukat tarafından müdafaa edilir. İstinaf mahkemesi serbestçe ve hiç bir hukuk kaidesile bağlı olmaksızın, yalnız vicdanına dayanarak, verir. Tahliye kararını ya kabul veya reddeder. ret halinde kararda, mahkûmun talebini üç veya beş sene sonra yenilmeğe hakkı olduğu da zikridilecektir. Fakat şurasınıda işaret edelimki, istinaf mahkemesinin kati tahliye talebini ret etmiş olmasına rağmen, Adliye. Nazırı, mahkûmun cemiyet için hiç bir tehlike teşkil etmediğini görecektir. Suçlu, tecrübe kaydı altında tahliye edebilir. Yalnız bu tahliye, şartlara ademi riayet halinde geri alınabileceğinden istinaf mahkemesinin emrettiği tahliyeye kadar mahkûmun lehine değildir.

*
* *

[1] Belçika istinaf teşkilâtı hakkında Hâkim Fevzi Uslunun—Belçika adli teşkilâtı adlı eserinin 104 üncü sahifesine müracaat olunabilir. Bu kitap Belçika mahkemeler teşkilâtı hakkında yazılan ilk Türkçe eser olup büyük bir ilmikiymeti haizdir.

Şimdiye kadar izah ettiğimiz bütün bu hürriyeti bağlayıcı tetbirlerin devam edeceği âzamî bir hat mevcuttur. Oda hâkim tarafından tesbit edilen hükûmetin emrine verilmek tetbirinin müddetidir. Hiç bir idari veya adlî kararla, bu müddetin hitamında mahkûmun tahliyesine mani olunamaz.

Buraya kadar hükmünü tetkik ettiğimiz Cemiyeti Koruma Kanunu, bu sosyal gayesini temin için, idari makamat ve hapishaneler umum müdürlüğüne çok büyük hak ve salâhiyetler bahşetmiş olmasına rağmen (Hâkim Şahsî Hürriyetin bekçisidir) kaidesine el sürmemiştir.

Bürüksel, 3. 11. 938

Zamanımız hâdiselerinin tesirile milletler arası Hukukunda hasıl olan değişiklikler [*]

Konferansı veren:

Nikolas POLITIS

Yunanistan Hükûmetinin Paris Sefiri

Ekselanslar, bayanlar, baylar;

Bundan 18 ay kadar evvel bu çok aziz memlekete bir seyyahat yapmaklığımın muhtemel olduğunu haber aldığım zaman aynı zamanda Hukuk ilmini Yayma kurumunun benden bir konferans isteğini de öğrendim. Konferansın mevzuunu seçmek bana bırakılıyordu. Düşündüm, ne seçebilirdim? Benim burada konferans olarak verebileceğim mevzular muayyendi. Bunlardan biri siyaset. Siyaset bu gün işgal ettiğim mevki itibarile benim için kapalı olması lâzım gelen bir saha idi. O halde burada verebileceğim konferans mevzuu olarak yalnız hukuku düvel kalıyordu.

Hukuku düvel, bugün bu mefhumun sadece eşiğinde durmak kâfi değil mi? Filhakika zamanımızda cereyan eden vekayi ve hâdiseler, bu düşüncüyü biraz da haklı gösteriyor gibi değil midir? Zamanımız, beynelmilel münasebetler sahasında çok ağır ve vahim bir buhranla karşılaşmaktadır. Bu buhran hem maddî, hem de manevî sahada tecelli etmektedir. Siyasetin gün be gün meydan verdiği türlü kargaşalara bir de doktrinin kendi vazifesini ihmal etmesi karışıyordu. Hattâ hukuku düvelin artık mevcut olmadığını söylemeğe kadar varılıyordu. Deniliyordu ki, milletler arası münasebetlerde hukukî bir rabita, hukukî bir nizam mevcut değildir ve kurulmasına da imkân yoktur.

Cereyan eden vakayi, ihlâl edilen muahedeler, hakeme müracaat için mevcut bulunan ahkâma riayetsizlikler; hepsi bu düşünceleri teyit eder görünüyordu. Milletler arasında çıkan ihtilafları sulh yolile halletmek için kurulan beynelmilel adalet divanına müracaatı önceden kabul etmiş olan Devletler bu verdikleri sözü unutarak diledikleri gibi hareket ediyorlardı. Bu vahim buhran önünde zihinlerinde şöyle

[*] Bu Konferans yunanistan Hükûmetinin Paris sefiri B. Nikolas Politis tarafından 6-6 939 tarihinde Ankara Halkevinde verilmiştir.

bir sual tebarüz ediyor. Acaba bu buhran muvakkat mıdır, geçici midir? Yani bu buhran geçtikten sonra yine eski nizama avdet olunacak mıdır; yoksa bu buhran yeni bir hukukî nizamın doğmasından, yerleşmesinden evvel vukua gelen rahatsızlıkların, sıkıntıların bir tezahür şeklidir? Filvaki bir mukayese yapmak lâzımgelirse bu günkü buhranı 17 inci asır ortasındaki vakayile karşılaştırabiliriz. 17 İnci asrın ortasından sonra kurulan nizam, beynelmilel münasebetleri 1914 büyük harbine kadar idare edegelmiştir. 15 İnci asrın sonlarına doğru çok mihim hâdiseler cereyan etmiştir. Deniz tarikile Hindisana giden bir yolun keşfedilmesi garp Devletleri önünde çok geniş ufuklar açmış, iktisadiyat için de vasi sahalar ortaya koymuştur. İşte 15 inci asrın bu keşfiyatı ümit burnu yolunun bulunması ile cihan iktisadiyatı üzerinde çok mühim tesirler icra etmiş ve bu tarihten itibaren medeniyet yeni bir inkişaf karşısında kalmıştır. Bu inkişaf evvelâ Devletlerin iktisadî yükselmesine medar olmuş ve iktisaden yükselen Devletler bu iktisadî hâkimiyetlerini siyasî sahada da tahakkuk ettirmek hevesine düşmüşler. İşte 30 sene muharebelerinden sonra âktolunan muahedeler 1648 Vestifalya muahedeleri bu 15 inci asrın ortasında başlıyor ve 17 inci asrın ortalarında nihayet bulan. Buhrana nihayet veren anlaşmalardır. 17 İnci yüz yılın dahi hukukcusu Grotyüs nazariyat sahasında yeni bir disiplinin yüksek koruyucusu ve mübeşşir olmuştur.

Vestifalya muahedeleri ismini verdiğimiz anlaşmalar 1648— 1914 de kadar milletler arası münasebatını tanzim eden vesikalar olarak kalmışlardır. Geçen asırların bu mühim hâdisatının bu gün için—de bulunduğumuz hâdisatı önünde pek ehemmiyetsiz küçük kaldığını söyleyecek olursam tarafınızdan istihfafla karşılanmaktan korkuyorum. Fakat ne olursa olsun işaret etmeliyim ki, bu gün içinde yaşadığımız buhran geçen asırların buhranından daha derin ve daha esaslıdır.

Yirminci asır, makine asırı olarak gösterilmektedir. Filhakika 18 inci asırla başlıyan senayileşme ve makineleşme hareketi 19 uncu asırda ve içinde bulunduğumuz asır iptidasında son haddini bulmuştur. Bu zamana kadar elindeki aletin efendisi olan insan o aletin kölesi olmuştur. İşte buhranın asıl sebebi buradan neş'et etmektedir. evvelce amele bir san'atkârdı. Halbuki şimdi sadece bir otomatdır. Eldeki alete tâbi bir otomat Maddi hayatın, iktisadî hayatın bu seri tahavvül ve ilerleyişi karşısında manevî hayatımız çok geri kalmıştır. İşte asıl bu buhran mânevî hayatımızın bu geri kalışından doğmaktadır. 1914 de eski bir dünyanın yer yer sarsıntılar ve çatlaklıklar gösteren nizamı yıkılmak için en ufak bir darbe bekleyordu. Eskimiş olan bir dünyanın sonuna gelmiş bulunuyorduk.

1914 kargaşanlığı her taraftan sarsılan ve zamanımıza uymıyan muvazeneyi bozmak ve bir daha avdet etmemek üzere ortadan kaldırmak için sadece bir fırsat olmuştur. Bu gün içinde yaşadığımız devir işte bunun için yani, yeni bir nizam kurulamadığı için bir kargaşanlık ve alt üst olma deviridir. Yeni bir nizam kuruluncuya kadar bu kargaşalık böylece devam edip gidecektir. İşte bütün bu sebeplerden dolayı Bu buhran bittikten sonra artık cihana, kat'i surette kalkmış olan eski hayat avdet edecek değildir. Önümüzde yeni bir istikbal, yeni bir nizam vardır. Bu istikbal ve hayatın ne yolda inkişaf edeceğini bu günden söylemek kolay değildir. Yalnız cereyan eden vakayie bakarak onlardan istikbal yolunun işaret tahtaları imiş gibi, istifade ederek bazı işaretler alabiliriz. İstikbalin nizamının ne yolda tecelli edeceği, hangi istikamette ve hangi şekilde ortaya çıkacağını şu üç nokta üzerinde toplamak isterim. Bu üç unsur, istikbal için bize çok kıymetli bir işaretler verecek unsurlar olabilir.

Birincisi; Bugün artık harp mefhumu eski mefhum değildir, değişmiştir.

İkincisi; Beynelmilel münasebatta toprak unsurunun rolü azalmıştır.

Üçüncüsü; İktisat ve iktisadî meseleler beynelmilel hayatta eskisinde olduğundan daha mühim ve daha esaslı rol oynamaktadır. Zikretmiş olduğum bu üç unsuru ayrı, ayrı tahlil etmek çok zamana mütevakıftır. Bunlardan biri üzerinde kısaca duracağım. Dedim ki harp artık eski mahiyetinden çok başka bir şekil almıştır. Filhakika bugünün harbi hem genişlemiş hem de mudilleşmiştir.

Çünkü Allah esirgesin, eğer beşeriyet yeni bir felâket karşısında kalacak olursa artık bugün harbin tahribatından yalnız ülkenin bir kısmı ve yalnız ülke sakinlerinin bir cüz'ü zarar görmeyecektir. İstikbalin harbi, ülkenin her kısmına ve ülke üzerinde bulunanların hepsine zarar ıka edecektir. Dünkü harp hukukunda kadınlar ve çocuklar harbin tahribatından uzak tutulmak isteniyordu. Açık şehirler de harp sahası haricinde addediliyordu. Fakat artık bugün harp ne kadın, ne çocuk tanıyacak ne de açık şehir diye bir tefrik yapacaktır. Yeni bir harp bütün ülkenin üzerine bir kâbus gibi çökecektir. Diğer taraftan yeni harp çok mudildir, dedim.

Filhakika bugün devletlerin silâhlanma sahasında gösterdikleri terakki ve yenilikler akıllara hayret ve durgunluk verecek dereceyi bulmuştur. Başlıca devletlerin silâhlanmak için sarfettikleri mebalîği gösteren ve bu yolda sarfedilen gayretler üzerinde yapılmış bazı tetkikler elime geçti. Bu eserlerin bir iki tanesinin mütalâasına koyduğum zaman hayretten dona kaldım. Şimdi size o eserlerde zikr-

edilen bazı rakamları vereceğim. Bu rakamlar řu veya bu müellifin hayalinin mahsulü değildir. Bu rakamlar resmî istatistiklerden alınmış, devletlerin silâhlanmak için ayırdığı tahsisatların ifadesidir. İşte size bahsettiğim rakamlardan bir kaç nümune:

8 — 10 bin kilometrelik müdafaa edecek hududu bulunan bir devletin beher sene için, işaret ediyorum, be — her sene için 400-800 bin adet kamyonu ihtiyacı vardır. Yine aynı devlet hava hücumlarını defetmek için 40 bin topa 100 bin mitralyoza malik olmalıdır. Ayrıca 100 bin hücum tankı, 60 bin avcı tayyaresi lâzımdır. Diğer taraftan cephe de döğüşen beher asker için geride 9 — 12 kişi çalışmalıdır. Bütün bu motörlü çalışmalar için yine senede 30 - 40 milyon ton mevaddı müştaiile lâzımdır.

Size verdiğim bu rakamlar önünde hayretten, korkudan ve betbinlikten başka bir şey hissedilmez. Fakat bu karanlık tabloya rağmen ufukta hafif kurtuluş ümidleri de belirmektedir. Çünkü bugün bir devletin kuvvet ve kudreti ne olursa olsun tek başına malî ve iktisadî bakımdan harbin řu ihtiyacını karşılayamaz.

İkincisi; bir devlet ne kadar zengin olursa olsun böyle bir harbi tek başına karşılamak mecburiyetinde kaldığı zaman manen ve maddeten tamamen bitkin bir hale gelecektir.

Üçüncü; böyle bir harb bütün beşeriyet için yıkıcı, yıpratıcı bir şey olacaktır.

Diğer taraftan bugün çıkacak her hangi bir harbin derhal cihanşümölü bir mahiyet iktisab edeceği de aşıkârdır.

Size demin saydıklarım dan daha katî bir netice arzedeceğim. Bugün beşeriyet tarihinde ilk defa olarak beynelmilel sahada umumî bir kanaat olarak řu fikrin yerleştiğini görüyoruz: Hiç bir devlet ve Hükümet harbden kalib çıksa dahi zaferden maddi bir fayda bekliemez. Harbin getireceği tahribat o kadar vahim ve o kadar ağırdır ki galib çıkan devletin elde ettiğı ganimet ve neticeler ne olursa olsun bu tahribatı karşılayamaz. İşte bu yeni psikoloji istikbal için çok ümidlidir. Filhakika geçen 1938 vekayini hatırlarsak bu düşüncemizde yanılmadığımız gürölür. Eylül 1938 de harb, kapıları çaldığı zaman, bütün dünyayı baştan başa müşterek bir his kapladı. Herkes yakın olan harb karşısında nefret ve dehşetle ayağı kalktı. Dünyanın en büyük cümhuriyetinin başkanı, dünyanın en büyük kilisesinin reisi herkese birden bütün dünyaya sulh tavsiyesinde bulundu. Bütün memleketler en basit halk tabakalarına kadar bunu muhabbetle karşıladı ve ümidle koşarak allahtan, harbin dehşetlerinden beşeriyeti koruması için yalvardı. İşte bütün dünya halkının umumî feveran ve kalkışması karşısında 1614 ağustosunun nisbî ala-

65

kâsızlığını düşünecek olursak, istikbalin pek de o kadar ümitsiz olmadığı görülür. Bu umumî haleti ruhiye önünde bugün hiç bir devlet reisi yoktur ki harbi hodbehod göze alabilsin. Fakat harb yapılmıyacağını söylerken hiç bir zaman bir tecavüz karşısında kendini korumak mevkiinde bulunan memleketleri ve devletleri kasdetmiyorum. O takdirde harbin getireceği fecayi ve netayiç ne olursa olsun hiç bir millet ve devlet hasiyet ve şerefine yapılan tecavüzü sonu elem ve ölüm de olsa nefret ve şiddetle defetmekten geri kalmaz ve kalmamalıdır.

İşte bugün yeni bir haleti ruhiye içinde bulunuyoruz dediğimiz zaman katıyen dünkü devrin sulhunu hatıra getirmemek lâzımdır. Bugünkü sulh silâhlı sulhtur. Elde silâh nöbet bekler vaziyetteyiz. Bugün beşeriyet tarihinde yine ilk defa olarak, bizzat kumandanların, askerlerin harb aleyhinde bulunduklarını görüyoruz. Büyük bir kumandan olan Foch son yazılarının birinde «harbden üstün sulh vardır» demiştir.

Bu haleti ruhiye bize istikbal için çok büyük ümidler vermektedir. Yalnız zamanımızın vekayiini de göz önünde tutarak elimizden geldiği kadar hazırlanmağı ve kendimizi muhtemel bir tecavüze karşı korumağı da ihmal etmemeliyiz. Eğer dünya üzerinde şerefle yaşamak isteyorsak silahlanmadan başka çare yoktur. Bu silahlanmayı ancak, silahlarımızı tahrip için değil, fakat insan hayatının korunması için çoğaltıyoruz, demek suretile meşru gösterebiliriz. Bu elde silâh bekleme hali ebediyen devam edecek mi? Hayır bu hal ebediyen devam edemez. Bugün muvazenesizlik için de bulunuyoruz. Fakat beşeriyet hiç bir zaman muvazenesizlik içinde devamlı surette yaşayamayacağı için ergeç devamlı bir muvazene kurulacaktır. Demin toprak unsurunun oynadığı rolden bahsetmiştim. Bazı devletler hâlâ toprağını geniş letmekle hâkimiyetlerini ve kudretlerini artıracaklarını zannediyorlar. Elisee Recluse buna kilometrik hastalığı ismini vermişti. Tobraklarını genişletmek suretile cihana hâkim olacağını zannedenler yanıhıyorlar. Çünkü onların karşısında beşeriyetin o nevi kuvvetleri vardır ki ergeç onların bu empyalist siyasetlerine, emellerine sed çekecektir.

Diğer taraftan nazarlarımızı tarihe çevirdiğimiz zaman görüyoruz ki ilk devirlerde toprak o kadar mühim bir rol oynamıyordu. Göçebe kavimler şuradan burada o günkü maişetlerinin icap ettiği şekilde mütemadiyen yer değiştiriyorlardı. Bugün toprağını genişletmek suretile memleketlerini kuvvetlendireceklerini zannedenler işte bu kilometrik hastalığına mübtelâ olanlardır. Ben burada beyan etmekle müftehirim ki bizim memleketlerimiz arasında vaki olan kar

deşane dostluk böyle toprak genişletme suretile kuvvetlenmek zihniyetine tamamen aykırı olan bambaşka bir zihniyette bir dostluktur.

on senelik bir maziye malik olan Yunan—Türk dostluğunun beynelmilel münasebetler sahasında ne kadar hayırlı bir rol oynadığı hepimizin malumudur. Yunanistan ve Türkiye arasında başlayan kardeşlik münasebetleri bütün Balkanlara da sirayet etmiştir. eğer Avrupada bu misali tatbik edecek olursa çok hayırlı neticelere varılır.

Devletler arası münasebetlerde mühim rol oynayan unsurlardan biri de kanuna riayet unsurudur. Eğer devletler beynelmilel hareketlerinde kanunu çiğneyecekleri yerde ona riayet etmiş olsalar muhakkak ki bu onların istifadeleri bakımından daha faideli olacaktır. Bizzat kendi müşahade ve tecrübelerimden çıkardığım bu neticeyi şu suretle ifade etmek isterim:

Mevzuubahs olan bir meselede bir devletin salâhiyettar mümesiline şekil bakımından ufak bazı fedakârlıklar yaparlarsa esasda büyük istifadeler temin edeceklerini söyledim. Kendisinden aldığım cevap karşısında mütehayyir kaldım. O diyordu ki:

Artık bu sefer şekil de mühimdir. Çünkü bizim için şekil esastan daha ehemmiyetlidir. Şekil hususunda da fedakârlık edemeyiz.

Sulhcu usûlleri tavsiye edenlere karşı itiraz serd edenler şu fikirde bulunuyorlar: Hukuk statik bir unsurdur. Hayat ise tamamen dinamiktir. Hukuk her an kırılmağa; değişmeğe, akmağa müheyya kum gibidir. Fakat onların bu iddeasına karşı şunu söyleyebiliriz. Acaba kuvvet hukuktan daha mı sabittir? Hangi Devlet kuvvetini daima ön safta, en ileride tutabileceğini iddia ede bilir? Konferansının başlarında hukukun, hayatın bir makesi olduğunu söylemiştim. Hukuk statik değildir. Hukuk, hayatın aynen bir makesidir. Nasıl ki hayat her an değişmekte, her an tekâmül etmekte ise hukuk da onu takip etmektedir. Efesli filozof Herakles'in dediği gibi hayat daima değişir. Yalnız hayat ihtilallerle değil hatve hatve vuku bulan tekâmüllerle yavaş yavaş değişir. Hukuk ise onu adım adım bu suretle takip eder. O halde hukuk statik olmaktan çok uzaktır. Hukuk hayat gibi plastiktir.

Binaenaaleyh içinde yaşadığımız vekayiin yarattığı bu vaziyet önünde ümitsizliğe kapılmak lâzımdır. Çünkü medeniyet dünyasının efkârı umumiyesi hukuka ve kanuniyete vaki olacak tecavüzler karşısında alâkasız değildir. Bunun böyle olduğunu geçen ayların hâdisatı bize göstermiştir. Burada şu noktaya bilhassa işaret etmek

Adliye Ceridesi

31 inci sene Sayı: 1

F; 5

67

tesirim. Beynelmilel münasebatta hâkim olan bir prensip vardır; riayet verilen söze riayet etmek prensipi.

Zannolunmasın ki Devletler bu prensipe faziletli oldukları için riayet etmektedirler. Eğer Devletler bu prensipe riayet ediyorlarsa menfaatleri onları bu yola sevk ettiği içindir. Eğer bir devlet vermiş olduğu bir sözü tutuyorsa, bu sözünü tutmayınca karşısındakinin kendisine mukabelei bilmisilde bulunacağından korktuğu içindir. Eğer haklarımıza riayet olunmasını istiyorsak karşımızdakine haklarımızı ihlâl edildiği takdirde tecavüz karşısında sakit ve camit kalmıyacağımızı hissettirmeliyiz. Mütecaviz, karşısındakinin derhal aksülamelinde bulunacağını bildiği, bundan emin olduğu zaman katiyennen bize karşı durmak cesaretini göstermeyecektir. Büyük bir âlim ve hukukcu olan İhering de bu hakikatı görmüş ve ısrarla üzerinde duruştur.

İkinci bir netice; beynelmilel kanunun ihlâli karşısında cihannın efkârı umumiyesinin aksülamelidir. Bugün cihan efkârı umumiyesi, o mertebeye vasıl olmuşdurki hiç bir kanunsuz hareket onun nazardan kaçmıyor. Ve derhal bir aksülamel tevliit ediyor.

İşte bu mühim hakikat, bizim için çok tatminkâr bir unsurdur. Bundan dolayı istikbali düşünürken kat'iyen ümitsizliğe kapılmamak lâzımdır. Milletler her zaman için, bu gün her zamandan fazla, hayatiyetlerini ve şereflerini korumak azmindedirler. Herhangi bir tecavüz önünde cihan efkârı umumiyesinin tek bir vücut halinde nefret et ve istikrah ile ayağa kalkması keyfiyeti, bize bu hususta en büyük ve en tatminkâr bir fikir ve ümit vermektedir. (Sürekli alkışlar)

Adliye Ceridesine abone kaydı ve sair kitapların sipariş şartları

I — Kitap almak isteyenler kitabın bedelini bulundukları yer mal sandığına yatıracaklar ve para karşılığına alacakları hasılatı müteferrika makbuzunu oturdukları yerin C. Müddeiumumiliğine teslim ile istedikleri kitabın adını ve açık adreslerini kayıt edeceklerdir.

II — C. Müddeiumumiliği teslim aldığı makbuzu ve istenilen kitabın adı ile alıcının açık adresini Adliye Bakanlığına gönderecektir.

III — Kitaplar yine C. Müddeiumumiliği vasıtasile ayrıca posta ücreti talep edilmeksizin Bakanlık Neşriyat Müdürlüğünden alıcının göstermiş olduğu adrese gönderilecektir.

IV — 938 yılından evvelki yıllara ait Adliye Ceridesinin hiç mevcudu kalmamıştır. Bu münasebetle geçmiş yıllar için Adliye Ceridesine abone kaydı dileği kabul edilemez.

V — 938 ve müteakip yıllar içerisinde çıkacak olan Adliye Ceridesine abone kaydı için de birinci ve ikinci maddede yazılı şekil tatbik olunur.

VI — Yeni neşriyat Adliye Ceridesi kapağında muntazaman gösterilecektir.

Adliye Ceridesi

Perakende satışı 30, yıllık abonesi 300 kuruştur.

Adliye Bakanlığı tarafından bastırılıp mevcudu bulunan kitapların isimleri bedelleri aşağıda, tedariki yolu da kapağın içinde gösterilmiştir.

	Kuruş		Kuruş
Ceza Muhakemeleri U.kanunu	125	Velâyet Vesayet talimatı	50
" " " "		930-934 temyiz ticaret H. umu- miyesi kararları	150
kalem talimatı	50	935 yılı temyiz hukuk kararları	125
Ceza Muhakemeleri " "		935 yılı temyiz ceza kararları	125
alfabetik fibristi	75	Orman işleri (Hususî kanunlar ve cezaları)	75
Tadillerinden sonra Ceza M. U. Kanunu üzerinde bazı izahlar	50	Cezalı kanunlar ve bunları tatbik eden merciler üzerinde mülâhazalar	40
Ceza Muhakemeleri usulü ka- nunu esbabı mucibesi	50	Devletler umumî Hukuku cilt 1	230
İngiliz ceza usulü	75	" " " " 2	150
Meşhut suçlar kanunu	15	Hukuk Mahkemesinde Hak Nasıl Müdafaa edilir.	60
Şahitlik ve şahidin psikolojisi	30	Cinaî İlmibeşer	40
Deniz ticareti kanunu	50	Varşova konferansı	75
Kanunu medenî (eski harflerle)	100	936 Yılı Temyiz Kararları Ceza kısımı	125
" " tatbikatı kanunu	35	936 Yılı Temyiz Kararları Hukuk kısımı	125
Yeni hâkimler kanunu	100	937 Yılı Temyiz kararları ceza kısımı	125
Hukuku esasiyede yeni tema- yüller	75	937 Yılı Temyiz kararları Hukuk kısımı	125
Ceza K. üzerinde bir inceleme	75	1928-1937 Tamimler mecmuası	175
1 - 149 Adliye ceridesi fibristi	100		
Bağlamalar kanunu şerhi (H.Oser)	150		
Maliye ilmi	100		